

MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

BEDÝNKY PŘÍBĚHŮ UKRAJINA

METODICKÉ A PRACOVNÍ LISTY pro 0.–2. ročník

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

INBÁZE

Jak pracovat s metodickými materiály?

Dostávají se Vám do rukou metodické materiály pro práci s dětmi – **Bedýnky příběhů**, které vycházejí z dlouhodobého projektu InBáze zaměřeného na realizaci multikulturních vzdělávacích programů ve školách a dalších veřejných prostorech. Kultura konkrétních zemí je dětem a dospělým přiblížena pomocí vyprávění pohádek, povídaní o zemi a výtvarných dílen, na nichž mají účastníci možnost své zážitky zpracovat pomocí tradičních materiálů a technik dané země.

Veškeré naše zkušenosti z realizace stovek programů v pražských i mimopražských školách jsme se snažili vložit do následujících metodických materiálů a předkládáme Vám metodiku zaměřenou na **Ukrajinu**.

Materiály jsou zpracované jako inspirace v rámci **průřezového tématu multikulturní výchova** a mají sloužit jako odrazový můstek k poznávání jiných kultur. Každý z nás má svůj vlastní postoj a přístup k výuce a při kontaktu s dětmi jim také předáváme své zkušenosti a názory, proto při práci s metodikou můžeme volit a upravovat aktivity a témata, která nás zajímají a jsou vhodná pro konkrétní věk a danou skupinu dětí, se kterou právě pracujeme. Časová dotace u aktivit je také orientační, a je třeba ji vždy zvážit a přizpůsobit konkrétním podmínkám.

Metodické materiály mají několik částí. **Kultura a jazyk** konkrétních zemí **jsou dětem přiblíženy pomocí pohádek**, které pomáhají poznat osobitost země a představují tak důležitý **pramen k pochopení identity lidí**, kteří z ní pocházejí. Dále jsou v metodice informace o dané zemi zpracované do jednotlivých předmětů: *Český jazyk, Matematika, Prvouka, Výtvarná a pracovní výchova, Anglický jazyk, Hudební výchova a Tělesná výchova*.

V materiálech najdeme **pracovní listy s nejrůznějšími úkoly**, pohybové a výtvarné činnosti, ale i hudební a divadelní aktivity, jazykové hry, audionahrávky a video ukázky, odkazy na tipy a zajímavosti. Tyto aktivity jsou představeny s využitím **různých výukových metod a strategií**, jako jsou například: skupinová, párová a samostatná práce, didaktická hra, zážitková metoda, projektové vyučování, prezentace, výklad, diskuse, čtení, pozorování, předvídání, brainstorming, poslech a imitace a další.

Jedná se o **určitý návod**, jak s informacemi o konkrétní zemi pracovat, ale není nutné se snažit zařadit do výuky všechny aktivity a striktně dodržovat navržené postupy a instrukce. **Metodika funguje jako celek** a jednotlivé oblasti jsou vzájemně provázány, **ale také ji můžeme rozdělit na jednotlivé části** a pracovat s nimi zvlášť v průběhu roku.

Přejeme příjemnou zábavu při práci s metodikou.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – půl růstu ČR

K metodickým a pracovním listům byly vytvořeny i **interaktivní materiály**.

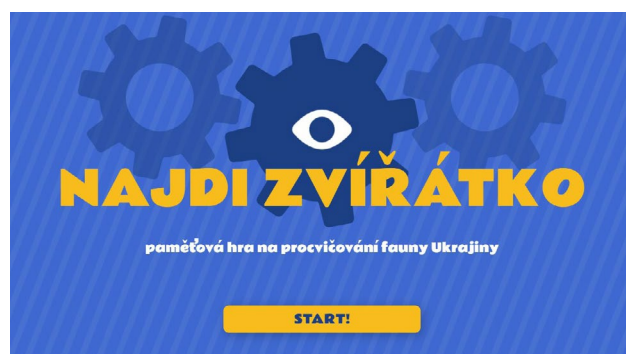
Na portálech LearningApps.org a Genial.ly je možné využít také následující online aktivity. K dispozici jsou online hry pro předměty:

Prvouka

Zemědělství

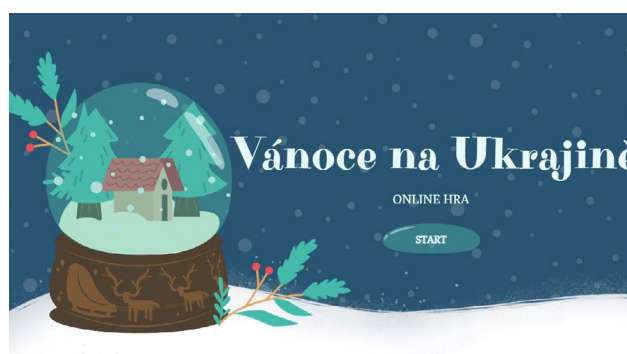

Fauna Ukrajiny

Výtvarná a pracovní výchova

Vánoce

Anglický jazyk

Audio hra

Obrázková hra

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

INBÁZE

METODICKÉ LISTY – POHÁDKA (PL 1–2)

Mezioborové vztahy:	Český jazyk a literatura, Další cizí jazyk, Výtvarná výchova, Prvouka, Tělesná výchova, Matematika
Výukové metody a strategie:	výklad, vyprávění, čtení, brainstorming, moderování, řízená diskuse, samostatná práce, skupinová a párová práce, prezentace, storytelling, kladení otázek, rozhovor, práce s textem, projektové vyučování, asociace, nácvik pohybových a pracovních dovedností, hra, zážitková metoda
Časová dotace:	2–3 vyučovací hodiny
Vzdělávací cíle:	poznávání cizí kultury pomocí pohádek, rozvoj slovní zásoby prostřednictvím pohádky, rozvoj kreativity, pohybových dovedností a hrubé motoriky
Pomůcky:	text nebo audionahrávka pohádky, tabule, interaktivní tabule, teploměr, teplé rukavice, pracovní listy (PL1–2), psací potřeby

Postup:

1) Děti nejprve posadíme ve třídě tak, jak jsme zvyklí, do kruhu na koberec nebo na zem s polštářky či podsedáky a společně si přečteme pohádku **Rukavička** v českém, a pokud máme možnost, tak i v ukrajinském jazyce. Ukrajinština a čeština jsou si trochu podobné. Domluvíme se proto, že děti budou pozorně poslouchat a snažit se zapamatovat si některá ukrajinská slova.

Text pohádky nalezneme **ZDE**. Pokud nemáme možnost, aby někdo četl pohádku v ukrajinštině, můžeme dětem pustit audionahrávku **TADY** (v sekci Bedýnky příběhů, Ukrajina).

2) Po skončení vyprávění se ptáme *Jak se vám pohádka líbila? Znáte nějakou podobnou pohádku? Jakou českou pohádku vám tato pohádka připomíná? Pamatujete si nějaká ukrajinská slova? Jsou v textu slova, kterým nerozumíte?* Společně si je vysvětlíme.

Dále se ptáme *Jaké plyne z pohádky ponaučení? Všimli jste si, že zvířátka v pohádce nikdy žádné zvíře nevyhnala, i když už jich tam bylo plno?* Povídáme si o **tématech sousedství, pohostinnost**. Hledáme společně paralely k obdobným situacím, které mohou v dnešní době nastat.

Zvířata v pohádce vždy pustila dovnitř každého kolemjdoucího. V některých zemích, jako třeba na Ukrajině, je pohostinnost jednou z nejdůležitějších zvyklostí. Povídáme si obecně o pohostinnosti a ochotě se rozdělit: *Jaké to je, muset se s někým rozdělit? Co je to pohostinnost? Kdo je to host? Už jste někdy někoho hostili?*

3) Pohádka představuje kratší, obvykle smyšlený příběh, který není původně vázán na podmínky reálného světa. Zpravidla otevírá tematiku morálního nahlížení na svět a spravedlivého fungování světa. V pohádce není podstatné, aby byla popsána reálná fakta. Zkusíme se s dětmi zamyslet nad tím, **jaké reálie pohádka nedodrhuje** (velikost rukavice, setkání různých druhů zvířat, vylekání psem, zvířata mluví). Ptáme se dětí *Co by se ve skutečnosti nestalo? Jaká zvířata z pohádky by vedle sebe v přírodě nemohla být?*

4) Rozvineme **téma chladného počasí** a hledání úkrytu, které se v pohádce objevuje. S dětmi společně uvažujeme: *Proč se zvířata chtěla schovat do rukavičky? K čemu nám slouží oblečení v zimě, k čemu jsou rukavice? Jak se můžeme zahřát jinak než oblečením?* (Topení, oheň, jiní lidé – tulení, tření rukou, běhání, dřepy, skoky.) *Víte, jak měříme teplo?* (povídáme si o teploměru, stupních Celсия). Po diskuzi si s dětmi vezmeme teploměr(y) a uspořádáme vlastní experimenty, zahrajeme si na výzkumný tým, který naměří teploty: ve třídě / venku za oknem / v rukavici / v rukavici s rukou uvnitř. Výsledky si můžeme zaznamenávat do tabulky na tabuli.

5) Poté rozdáme dětem pracovní list (PL1a). Společně si přečteme zadání a necháme děti pracovat. V první části pracovního listu mají za úkol spočítat příklady a spojit správné páry rukavic k sobě. Ve druhé části přiřadit správné ornamenty k rukavičkám. Jakmile mají hotovo, společně si řešení zkontrolujeme. Pro starší děti použijeme složitější pracovní list (PL1b).

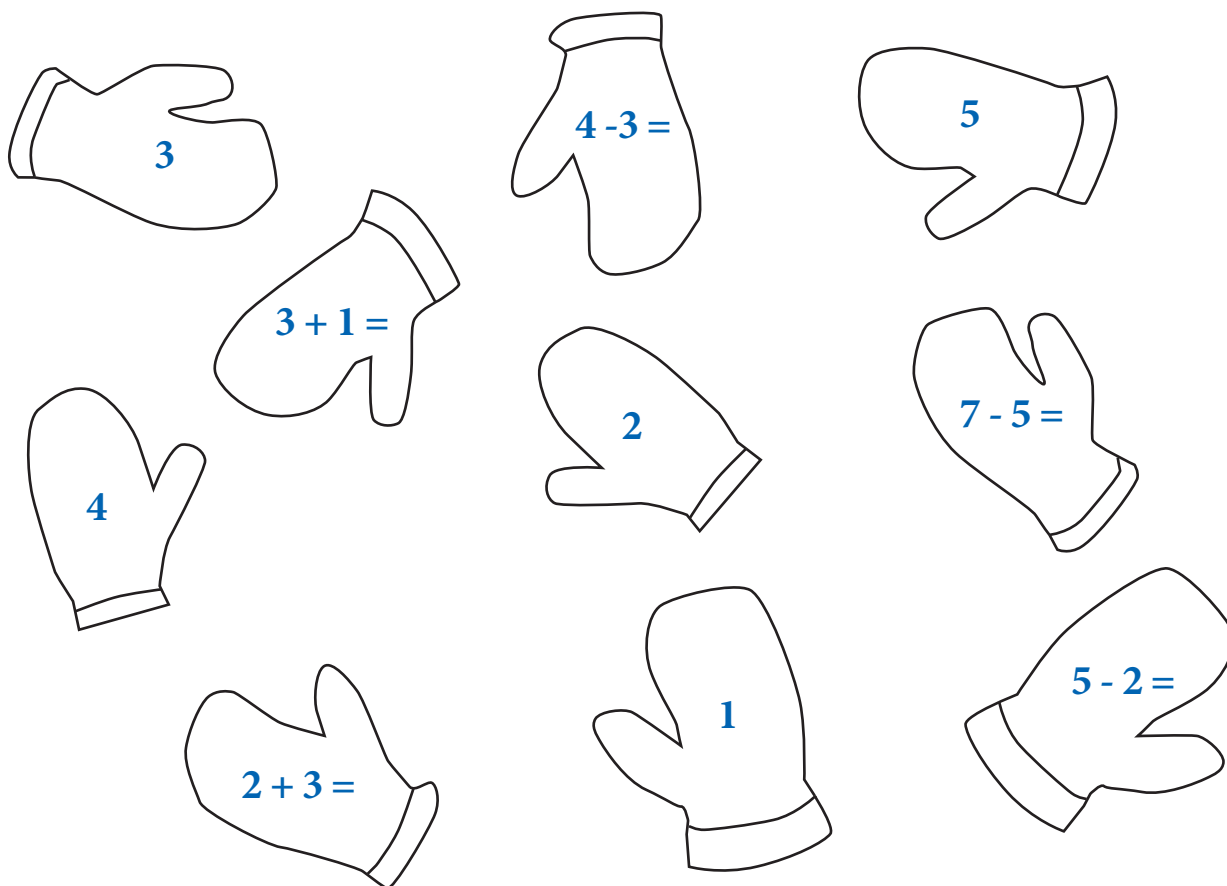
6) Na následujícím pracovním listu (PL2) si žáci připomenou zvířata, která se objevují v pohádce a přiřadí k nim jejich přezdívky. Starší děti mohou napsat pod obrázky celé názvy zvířat. Dále zapojí svoji kreativitu a vybarví první písmena názvů zvířat podle toho, jak zvířata vypadají (Pejsek, Myška, Žabka, Zajíček, Liška, Vlček, Divočák, Medvěd). Mohou nakreslit srst, vybrat barvu, dokreslit části těla (uši, ocas, končetiny).

7) Pro rozvoj pohybových dovedností a hrubé motoriky zkusíme napodobit **pohyby postav z pohádky**. Předvádíme běh po špičkách jako myšky, výskoky ze dřepu do výšky jako žáby, rychlý běh zajíce, plížení lišky, lezení po čtyřech jako vlk nebo pes, škrábání boků o strom jako divočák, dupání jako medvěd, chůzi starého dědečka. Zahrajeme si variaci „Rybičky rybičky, rybáři jedou“, kdy místo rybiček hrajeme na myšky nebo jiná zvířata a místo rybářů zvolíme lovce či predátory těchto zvířat. Pro inspiraci si můžeme pustit videa, jak se pohybují různá zvířata, např. **ZDE**.

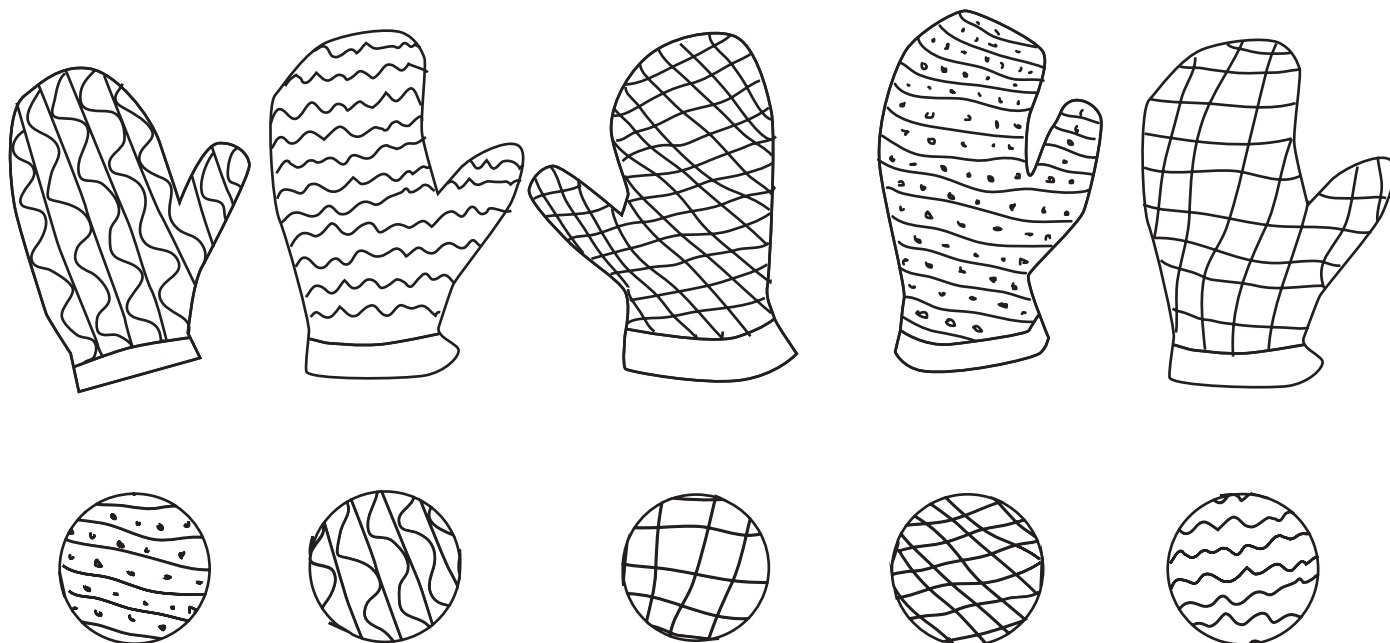

Spočítej příklady a spoj správné páry rukavic.

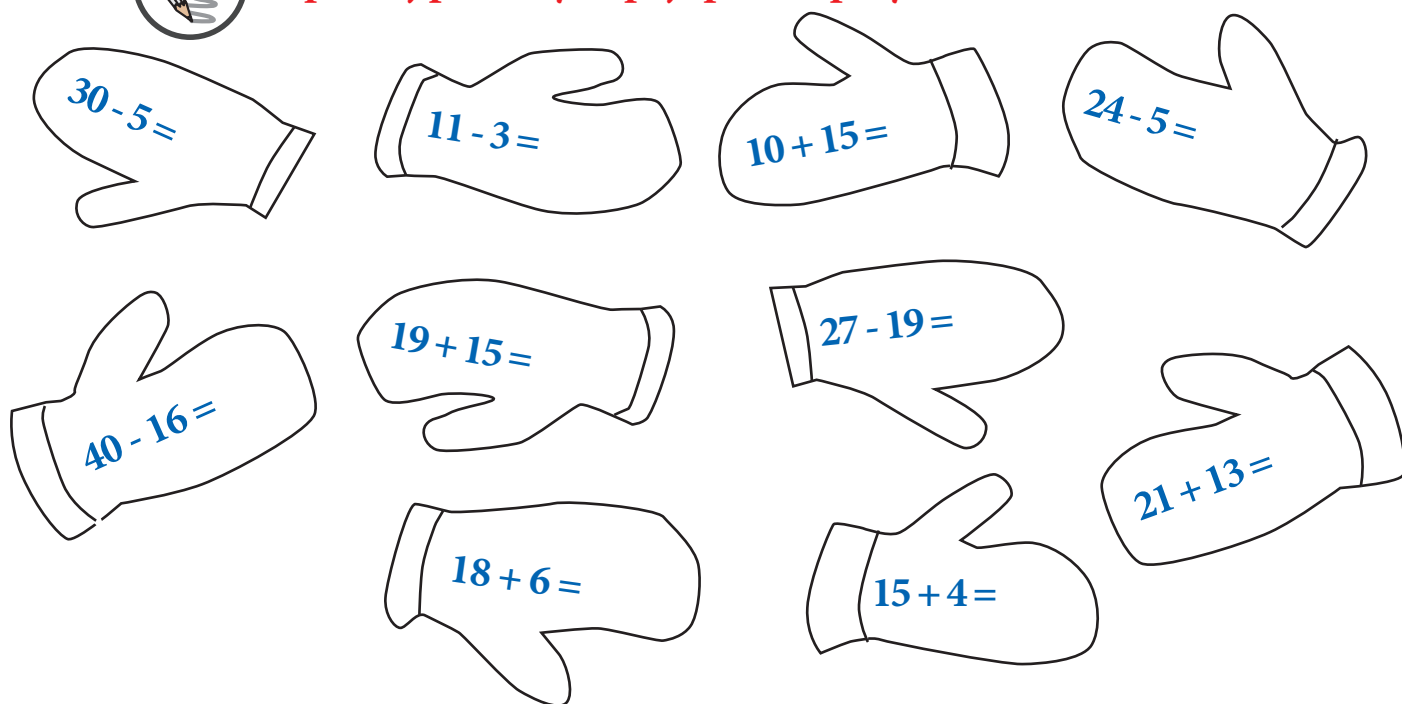

Přiřaď ornamenty k rukavičkám.

Spočítej příklady a spoj správné páry rukavic.

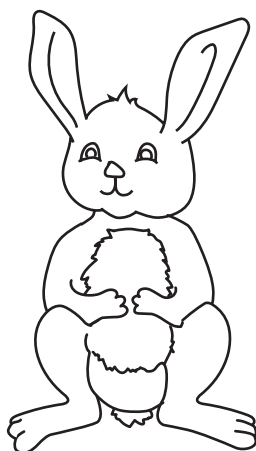
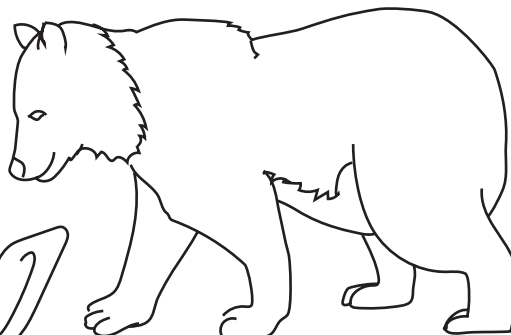
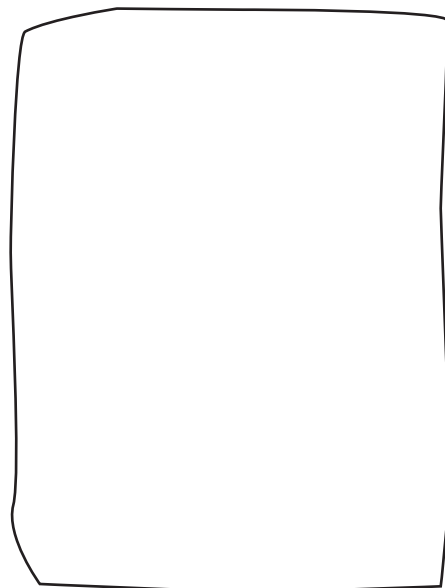
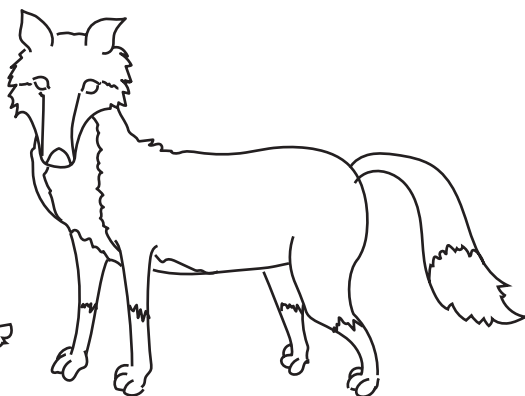
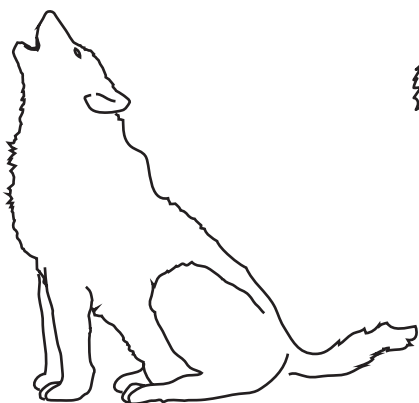

Přiřaď ornamenty k rukavičkám.

**Zvířata v pohádce mají své přezdívky. Vzpomeň si na ně?
Spoj je se správným obrázkem. Víš, proč jim tak přezdívají?**

ŠEDIVÁČEK KUŇKALKA ŠTĚTINÁČ RYŠKA PÍSKALKA BRUČOUN

Jedno ze zvířat v pohádce nemá přezdívku. Které? Vymysli pro něj přezdívku a napiš ji na řádek. Zkus zvířátko také nakreslit do rámečku nahoře.

Vyber první písmeno názvu zvířete. Vybarvi a dokresli písmeno podle toho, jak zvíře ve skutečnosti vypadá. Jako inspirace ti může posloužit také jeho přezdívka.

P

M

Z

Ž

L

V

D

M

METODICKÉ LISTY – ČESKÝ JAZYK (PL 3–4)

Mezioborové vztahy:	Prvouka, Další cizí jazyk
Výukové metody a strategie:	výklad, vyprávění, řízená diskuse, skupinová a samostatná práce, prezentace, kladení otázek, rozhovor, hra, zážitková metoda
Časová dotace:	2 vyučovací hodiny
Vzdělávací cíle:	seznámení se s ukrajinským jazykem, rozdíly v abecedě, rozlišování písmen, samohlásek a souhlásek
Pomůcky:	pracovní listy (PL3–4), tabule nebo interaktivní tabule

Postup:

1) Na úvod představíme dětem ukrajinský jazyk. Ukrajinštinu už slyšely v první části, kdy poslouchaly pohádku.

Ukrajinjština patří do rodiny **slovanských jazyků**. Zatímco čeština spolu se slovenštinou a polštinou patří mezi západoslovanské jazyky, ukrajinjština patří spolu s ruštinou a běloruštinou mezi jazyky **východoslovanské**, které se píšou nikoli latinkou, nýbrž cyrilicí. Západoslovanské a východoslovanské jazyky si jsou blízké, mnohá slova zní podobně.

Můžeme pro zajímavost dětem ukázat na interaktivní tabuli různé typy písma, které používají různé národy, ukázky **ZDE**. Zvláště se podíváme na **ukrajinskou abecedu** (často nesprávně nazývanou azbukou). Více materiálů najdeme **TADY**.

Pro starší děti: pokud máme ve třídě žáka z Ukrajiny, poprosíme ho, aby **ukrajinskou abecedu (bez české transliterace)** přečetl a zapsal českou výslovnost.

2) Povídáme si s dětmi o tom, že některá ukrajinská písmena jsou našim písmenům trochu podobná a některá jsou dokonce úplně stejná. Rozdáme pracovní list (PL3), kde žáci trénují psaní jednotlivých písmen, která jsou v češtině i v ukrajinjštině stejná a zároveň stejně zní. Dále se žáci naučí číst a psát dvě ukrajinská slova: máma a kocour, ukrajinsky **MAMA** a **KIT**. Ve třetí části úkolu se starší děti pokusí vzpomenout si a napsat 3–5 českých slov, ve kterých můžeme najít písmena K a M.

3) Další pracovní list (PL4) je vhodný pro děti, které již znají celou abecedu a rozlišují samohlásky a souhlásky. Zopakujeme si spolu pravidla a poté děti pracují samostatně. **Po vybarvení obrázku děti zjistí, jaké je hlavní město Ukrajiny.**

Po vypracování úkolu si povídáme *Věděli jste předem, že Kyjev je hlavní město Ukrajiny? Myslíte si, že je Kyjev větší nebo menší než Praha?* **Kyjev** je jedno z největších a nejstarších měst v Evropě. Má 3 miliony obyvatel a leží v severní části země. Pro svou starobylost bývá nazýván „matkou ruských měst“.

4) Kromě pracovních listů se můžeme inspirovat jazykovými úkoly na Pracovní kartě 4 v **meto-dických materiálech**, kde nalezneme např. **jazykolamy** nebo **podobně znějící slova** v ukrajinštině s jiným českým významem a také základní fráze v ukrajinštině. Pracovní kartu 4 si také můžeme poslechnout jako audionahrávku (**jazykolamy** a **základní fráze**). Najdeme: Ukrajina, Metodika, otevřeme soubor v pdf s názvem „Ukrajina_Pracovní_karty“, pracovní karta 4, str. 21–23.

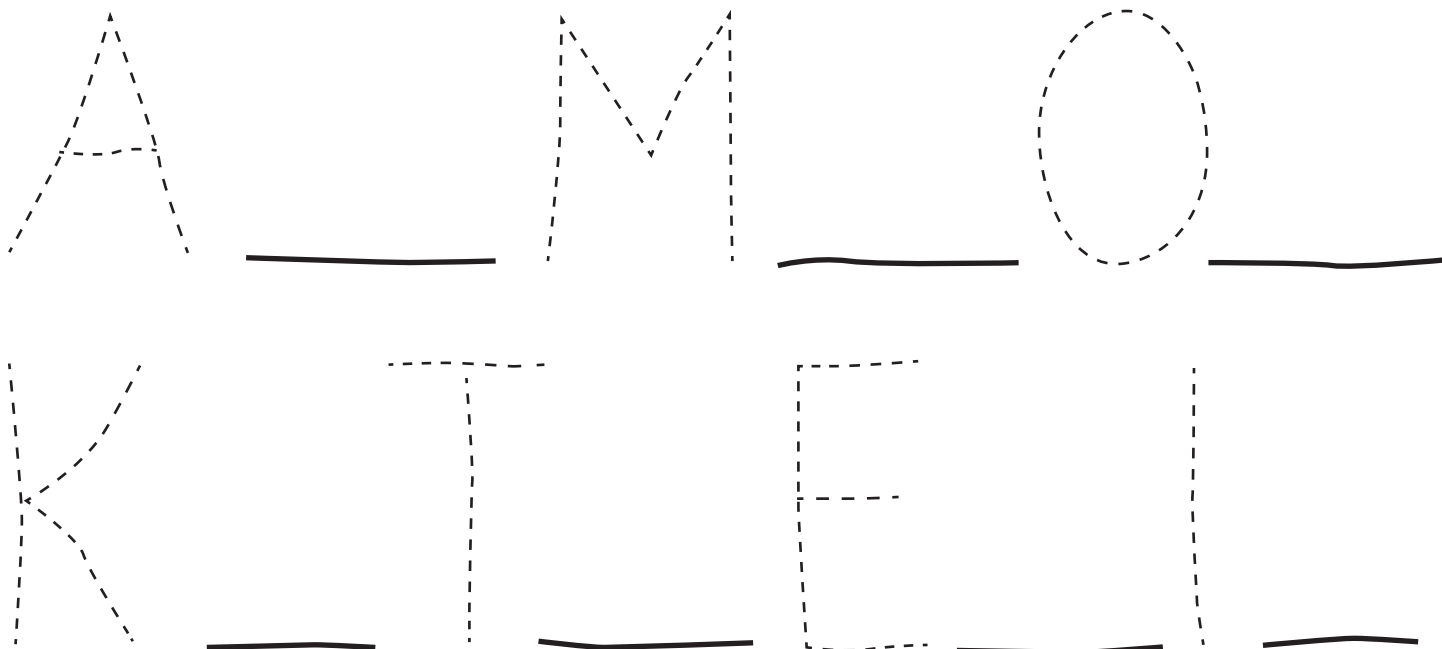
Ukrajinská abeceda a její česká výslovnost

А	Б	В	Г	Ґ	Д	Е	Є	Ж	З	И	І	Ї	Й
A	B	V	H	G	D	E	JE	Ž	Z	Y	I	JI	J
К	Л	М	Н	О	П	Р	С	Т	У	Ф	Х	Ц	Ч
K	L	M	N	O	P	R	S	T	U	F	CH	C	Č
Ш	Щ	Ь	Ю	Я									
Š	ŠČ	měkký znak	JU	JA									

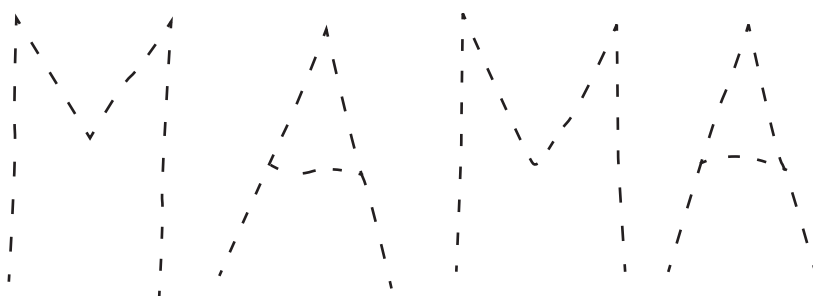
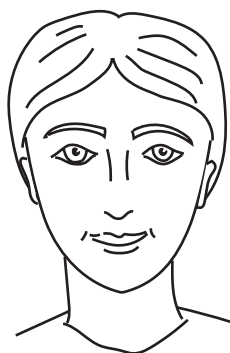

Obtáhni každé písmeno a poté ho napiš vedle na řádek
(pouze tato písmena se stejně píší a také stejně zní jak v češtině,
tak i v ukrajinštině).

Nauč se dvě ukrajinská slova: máma a kocour. Zkus je přečíst
a napsat.

PL 3

V jakých českých slovech najdeš písmena M a K? Vzpomeň si a napiš je na řádek.

[illegible]

Český jazyk

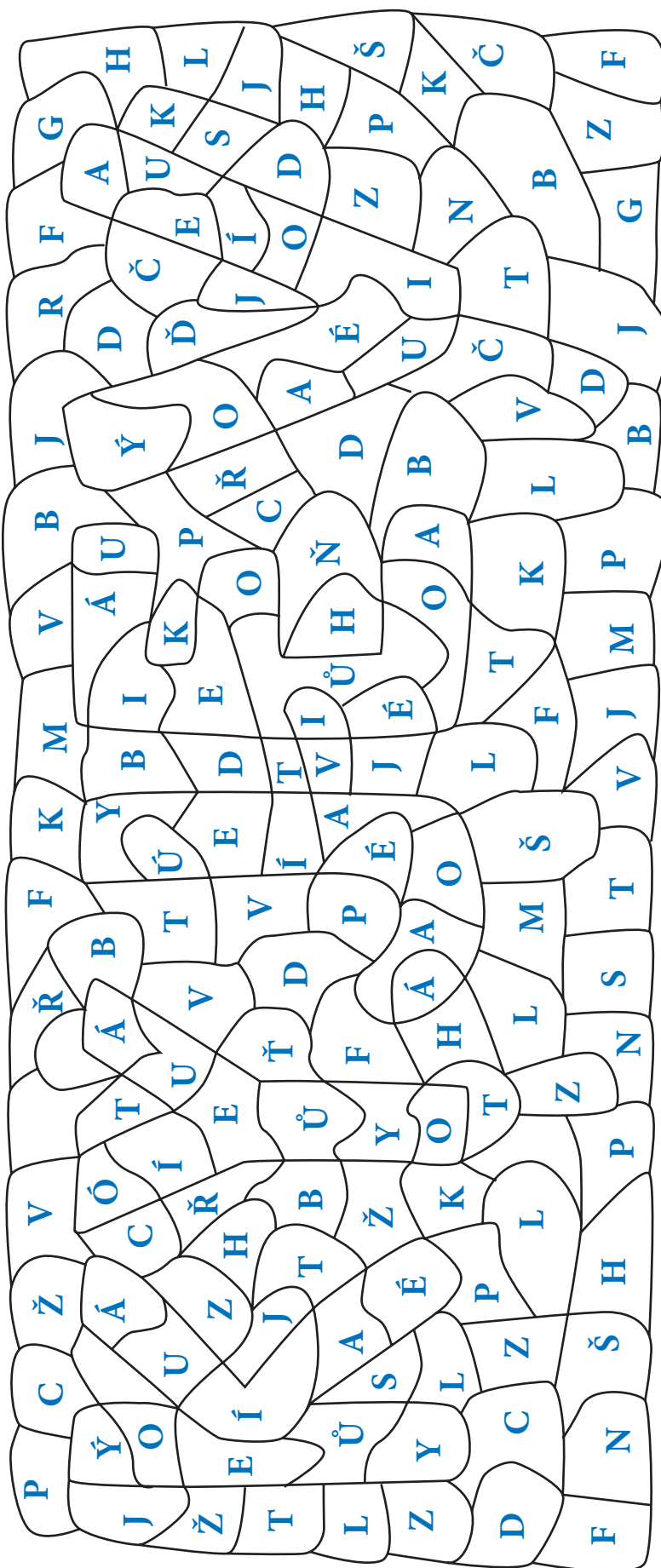

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

Vybarvi souhlásky žlutě a samohlásky modře a dozviš se, jaké je hlavní město Ukrajiny.

METODICKÉ LISTY – MATEMATIKA (PL 5–6)

Mezioborové vztahy:	Prvouka
Výukové metody a strategie:	výklad, kladení otázek, diskuse, samostatná práce, prezentace, projektové vyučování
Časová dotace:	1–2 vyučovací hodiny
Vzdělávací cíle:	poznávání reálií Ukrajiny, procvičování matematických operací (sčítání a odčítání), práce s mapou/atlasem
Pomůcky:	tabule, interaktivní tabule, mapa/atlas, pracovní listy (PL5–6), psací a kreslicí potřeby, stavební kostky

Postup:

1) Úkoly k předmětu matematika představí dětem **základní geografické údaje** Ukrajiny.

Ukrajina je po Rusku **druhou největší zemí Evropy** (sedmkrát větší než Česko) s počtem obyvatel kolem 44 milionů (Česko má kolem 10,5 milionů). Ptáme se dětí *Víte, kde leží Ukrajina? Jak je od nás Ukrajina daleko? Jak dlouho bychom jeli na Ukrajinu?* (autem asi 15–16 hodin čili více než polovinu dne). Společně si ji ukážeme na mapě či v atlase, můžeme také **promítnout** na interaktivní tabuli. Pokud máme ve třídě žáka z Ukrajiny, zapojíme ho do povídání. Ukážeme dětem na mapě Ukrajiny také pohoří Karpaty a řeku Dněpr. Více se tomu budeme věnovat na **PL6**.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

INBÁZE

2) Rozdáme dětem pracovní list (PL5) zaměřený na procvičování odčítání a porovnávání. V první části pracovního listu se děti dozví, s jakými státy sousedí Ukrajina, a vybarví mapu podle nápovědy. Na mapě je označeno i Česko.

Na jihozápadě Ukrajina sousedí s Moldavskem a Rumunskem, na západě s Maďarskem, Slovenskem, Polskem, na severu s Běloruskem a na východě s Ruskem.

3) Dále představíme dětem ukrajinskou krajinu. Většinu ukrajinského území tvoří **úrodné rovinaté stepi**. Ptáme se dětí, zda ví, jaká je nejvyšší hora v Česku a jak je vysoká. Nejrozsáhlejším pohořím na Ukrajině jsou **Karpaty**, kde leží nejvyšší vrchol země, hora **Hoverla** (2 061 m n. m.). To je o 458 m více než měří naše **Sněžka** (1 603 m n. m.). Rozdáme dětem pracovní list (PL6), kde porovnávají obrázky hor dle velikosti a seřadí je od nejmenšího k největšímu. Nejvyšší horou světa je **Mount Everest** (8 848 m n. m.), nejvyšší horou Evropy je **Mont Blanc** (4 810 m n. m.). Pro názornost mohou děti obrázky vystříhnout, porovnat jejich velikost a seřadit. Tento úkol je těžší, doporučujeme ho zařadit pro starší a šikovnější děti.

S mladšími dětmi můžeme postavit **Sněžku a Hoverlu** z kostek. Každá kostka bude představovat 100 metrů. Vysvětlíme si s dětmi: Sněžka měří zhruba 1 600 m n. m. (přesně 1 603 m n. m.) a Hoverla 2 100 m n. m. po zaokrouhlení (přesně 2 061 m n. m.). Pokud již děti ve třídě znají číslice, napíšeme si číslovky na papír a ukážeme si, že pro porovnání můžeme dvě nuly škrtnout. Společně zkusíme přijít na to, z kolika kostek postavíme Sněžku a z kolika Hoverlu.

Pokud děti počítají pouze do deseti, rozdělíme jim počet na desítky (Sněžka = 10 + 6, Hoverla = 10 + 10 + 1).

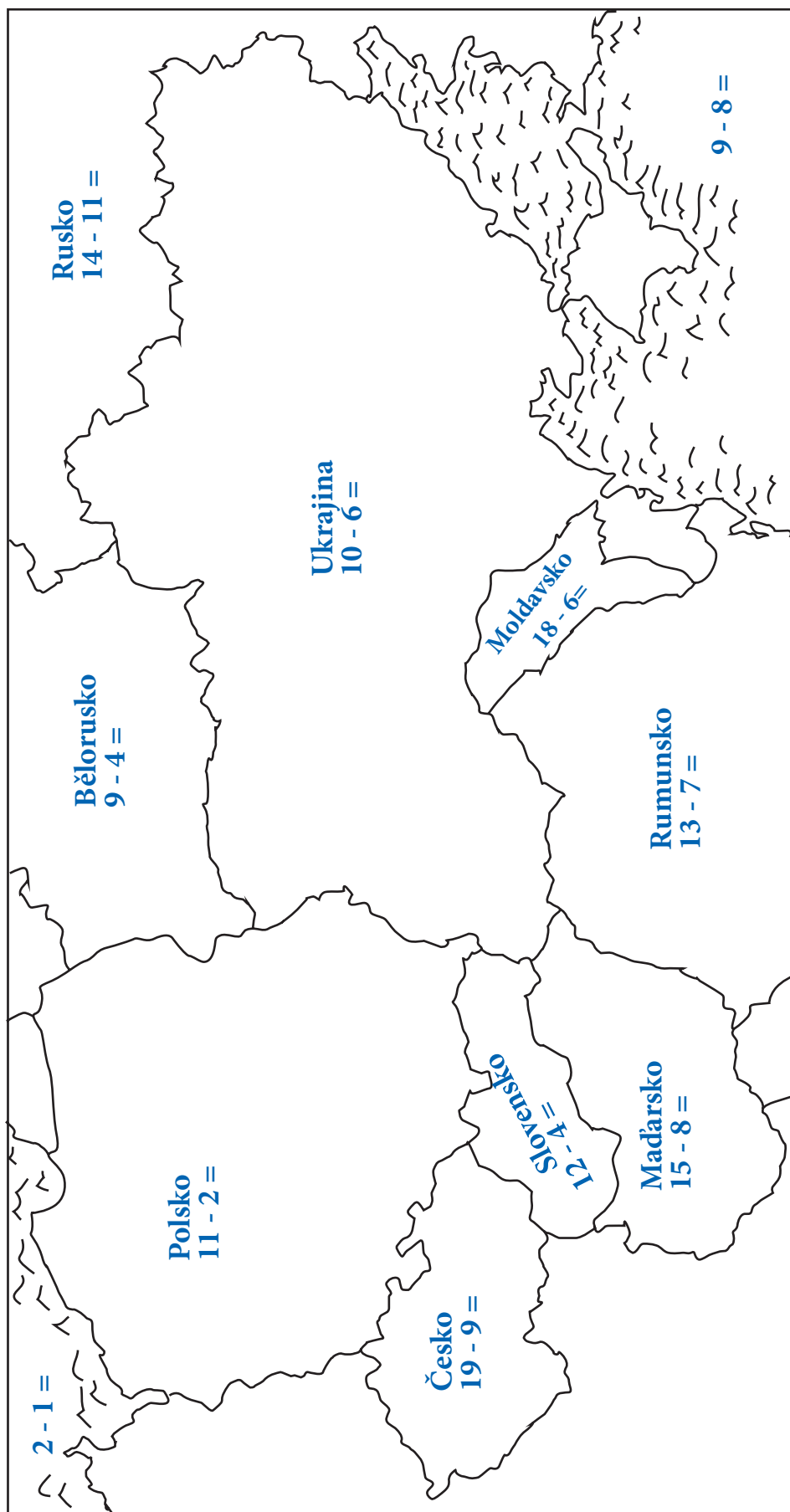
Tip: Pokud mají děti ještě s počty problémy, můžeme pouze připravit daný počet papírků. Nastříháme celkem 37 barevných papírků – 16 papírků v jedné barvě na Sněžku a 21 papírků v jiné barvě na Hoverlu. Děti si pak podle papírků připraví kostky a postaví hory.

4) V druhé části pracovního listu (PL6) se žáci dozví, jak se nazývá **nejdelší a nejdůležitější řeka Ukrajiny** a procvičí si sčítání. Je to **Dněpr** (ukrajinsky Dnipro), jeho délka činí 2 201 km. To je pětkrát více, než je délka české Vltavy (430 km). Více informací o Ukrajině **ZDE**. Najdeme: Ukrajina, Metodika, otevřeme soubor v pdf s názvem „Ukrajina_Pracovní_karty“, str. 3–7.

Spočítej příklady a vybarvi mapu Ukrajiny a okolních zemí podle nápovědy.

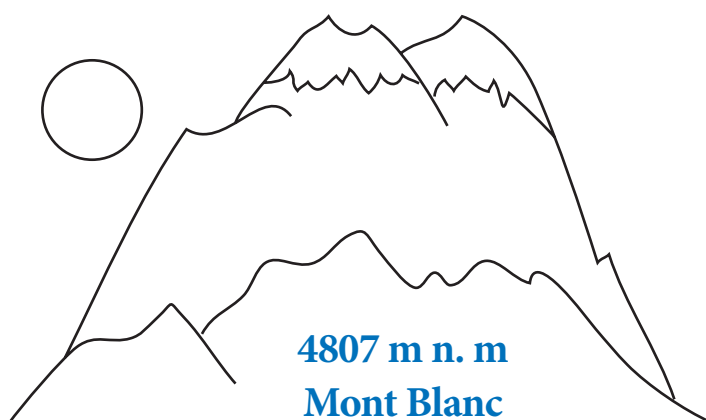
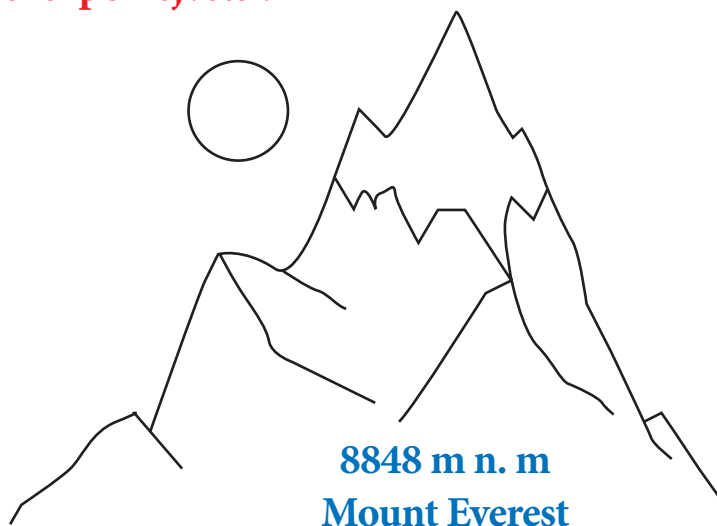
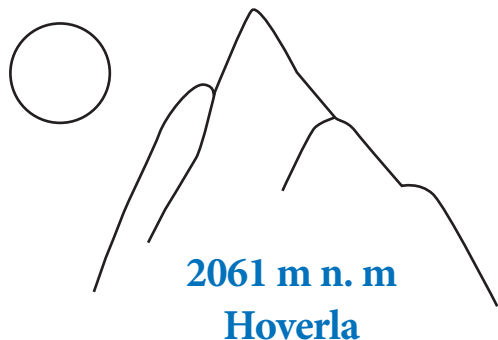

1 - modrá	7 - růžová
2 - fialová	8 - bílá
3 - červená	9 - šedá
	10 - světle modrá
4 - žlutá	
5 - oranžová	
6 - zelená	

Která hora je nejvyšší? Seřaď hory podle velikosti a očíslej je od nejmenší po největší.

Vypočítej příklady. Každé číslo odpovídá jednomu písmenu v tabulce. Po vypočtení příkladů čísla správně seřaď, dozvíš se, jak se nazývá nejdelší a nejdůležitější řeka Ukrajiny.

7	6	16	12	10	15	5	14	8	11	9	13
Ě	B	A	D	C	P	O	H	N	R	V	M

$$9 + 3 =$$

$$4 + 4 =$$

$$2 + 5 =$$

$$7 + 8 =$$

$$6 + 5 =$$

Nejdelší řekou Ukrajiny je _____.

METODICKÉ LISTY – PRVOUKA (PL 7–8)

TÉMA VLASTIVĚDNÉ: VLAJKA, STÁTNÍ ZNAK, NÁRODNÍ ROSTLINA

Mezioborové vztahy:	Český jazyk, Výtvarná výchova, Hudební výchova
Výukové metody a strategie:	výklad, samostatná práce, prezentace, diskuze, kladení otázek, brainstorming, zážitková metoda, projektové vyučování
Časová dotace:	2 vyučovací hodiny
Vzdělávací cíle:	seznámení se s reáliemi Ukrajiny, ukrajinskou vlajkou, znakem, národní rostlinou, práce s barvami, rozvoj jemné motoriky, rozvoj tvořivosti, rozvoj samostatného myšlení a úsudku, představitosti a logického uvažování
Pomůcky:	tabule, interaktivní tabule, mapa/atlas, pracovní listy (PL7–8), psací a kreslicí potřeby

Postup:

1) Pokud s dětmi navazujeme na předchozí pracovní listy, společně si zopakujeme nejdůležitější informace o Ukrajině. Ptáme se dětí *Co si pamatujete z povídání o Ukrajině? Je větší nebo menší než Česká republika? Pamatujete si, jaké je hlavní město Ukrajiny?*

2) Poté se zeptáme *Jak vypadá česká vlajka? K čemu slouží?* Státní vlajka slouží jako jeden ze symbolů státu. Barvy, uspořádání či symboly se zpravidla vážou k historii či charakteru dané země. Prohlédneme si s dětmi českou vlajku. Dále se ptáme *Jaké jsou ukrajinské národní barvy a jak vypadá vlajka Ukrajiny? Jaký je význam jednotlivých barev?* Poté jim **vlajku** ukážeme a rozdáme pracovní list (PL7), kde žáci si dokreslí a vybarví ukrajinské **modré nebe a žluté klasy pšeničných polí**.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – půl růstu ČR

INBÁZE

Národní barvy Ukrajiny se vyskytují i ve státním znaku (zvaný **Tryzub**), který je tvořen modrým, žlutě lemovaným štítem se žlutým trojzubcem.

3) Poté si povídáme s dětmi o geografii Ukrajiny, podíváme se společně na mapu. V úkolu v předmětu Matematika se děti dozvěděly, že na jihozápadě Ukrajina sousedí s Moldavskem a Rumunskem, na západě s Maďarskem, Slovenskem, Polskem, na severu s Běloruskem a na východě s Ruskem.

Ukážeme dětem na mapě jižní hranici státu, která je tvořena Černým a Azovským mořem, přičemž mezi těmito dvěma moři se nachází poloostrov **Krym**, který byl v roce 2014 na základě zmanipulovaného referenda připojen k Ruské federaci. Avšak Ukrajina a většina zemí světa legitimitu anexe Krymu neuznala. To znamená, že obyvatelé Krymu žijí podle ruských zákonů, používají ruské peníze a studují ve škole ruštinu, ale v Evropě je Krym stále považován za část Ukrajiny. Necháme dětem prohlédnout si moře a poloostrov na mapě.

Děti se často na válku na Ukrajině dotazují samy. Přestože se jedná o náročné téma, je důležité je informovat pravdivě a samozřejmě úměrně jejich věku. Zde uvádíme alespoň stručně informace o pozadí tohoto konfliktu.

Ozbrojený konflikt začal v roce 2014 na rusko-ukrajinské východní hranici, v jeho průběhu byly uměle vytvořeny samozvaná **Doněcká** a **Luhanská** lidová republika. Obě tyto republiky ovšem většina zemí světa oficiálně neuznává. Během osmi let se muselo z této oblasti odstěhovat do jiných částí Ukrajiny více než milion lidí, zemi opustilo okolo 900 tisíc Ukrajinců, kteří se odstěhovali do Běloruska, Ruska, Polska, Německa, USA a jiných zemí. Můžeme si **ukázat na mapě**, kde se Donbas nachází. Více o válce na východní Ukrajině **ZDE**.

Vyvrcholením rusko-ukrajinské krize se stala otevřená **invaze Ruska na Ukrajinu 24. února 2022**. Ruská vojska vstoupila na území Ukrajiny z Ruska, Krymu a Běloruska, přičemž se k bojové operaci připojili také Ruskem podporovaní vojáci z Doněcké a Luhanské oblasti. První údery byly vedeny proti ukrajinské vojenské infrastruktuře, vojenským letištím, zařízením protivzdušné obrany a dalším strategickým cílům, aby pozemní jednotky postupně pronikaly dále do vnitrozemí za účelem obléhání a dobývání klíčových měst včetně samotného Kyjeva. Ruská strana se vedle toho dopouští vzdušných a raketových úderů i daleko na západním území ukrajinského státu. Invaze odstartovala v evropských poměrech nebyvale rozsáhlou **migrační vlnu**: podle údajů OSN **k začátku srpna 2022 opustilo Ukrajinu přes 10 milionu uprchlíků**. Již v prvních týdnech od zahájení konfliktu se ruská invaze na Ukrajinu kvůli svému rozsahu stala **největší bojovou operací v Evropě od skončení druhé světové války**. Více najdeme ve **článku na Wikipedii**.

4) Další pracovní list je věnován národní rostlině Ukrajiny. Uvedeme, že téměř každá země na světě má svoji národní rostlinu nebo strom. Pravděpodobně žáci vědí, že **Česko symbolizuje lípa**. V úkolu na pracovním listě (**PL8**) rozluští název národní rostliny Ukrajiny (**kalina**). Musí přeškrtnout každé druhé písmeno v naznačeném směru. Děti pracují samostatně, společně potom výsledek zkontrolujeme.

Kalina obecná je vysoký keř, který roste po celé Ukrajině ve vlhkých křovinách a listnatých lesích, najdeme ho i v České republice. Často se také pěstuje jako okrasný keř. Kalina je považována za **symbol Ukrajiny** a vyskytuje se v lidovém umění, na výšivkách i v lidových písních. O kalině je napsáno mnoho pověstí a pohádek. Plody kaliny se staly **symbolem odvahy lidí, kteří položili život v boji za Ukrajinu**.

Kromě toho je kalina také považována za **svatební rostlinu** a je nedílnou součástí svatebního obřadu. Větve kaliny s červenými bobulemi často zdobí stoly a svatební bochníky. Bělостné květy kaliny jsou symbolem nevinnosti a čistoty, proto se jimi dříve zdobily nevěsty i mládenecký doprovod ženicha na cestě do kostela.

Kůra a plody kaliny jsou léčivé a známé v lidové medicíně od 14. století. Zralé plody jsou jedlé, ale ve velkém množství jsou škodlivé. Obvykle se sklízí po prvním mrazu, kdy ztratí hořkou chuť. Na Ukrajině z plodů kaliny připravují náplně do koláčů, marmelády, želé nebo likéry. Nicméně v Česku je kalina obecná považována za jedovatou rostlinu.

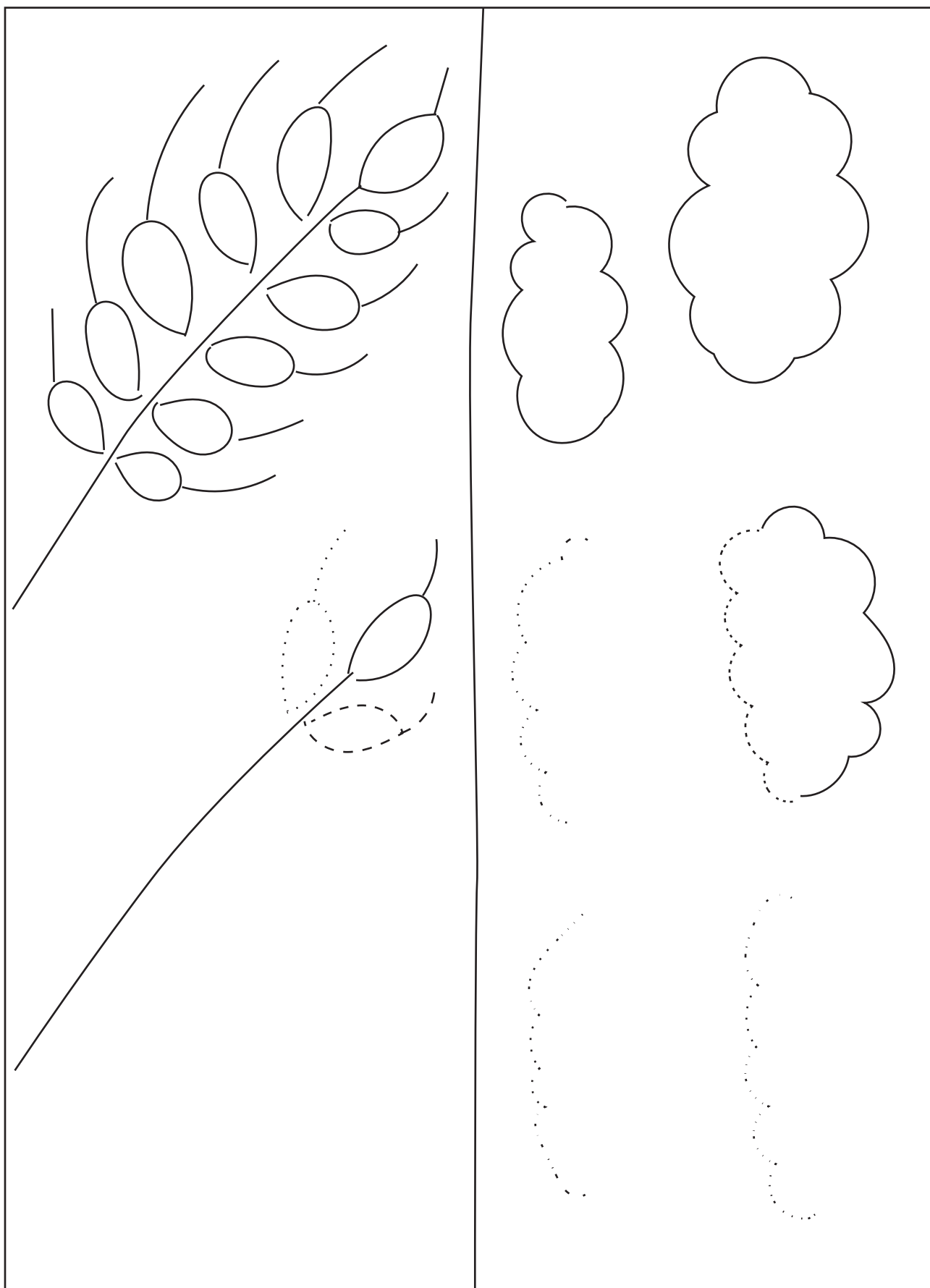

Ukážeme dětem fotografii kaliny a pustíme video na Youtube (písnička **Marusya** nebo **Červona kalina**).

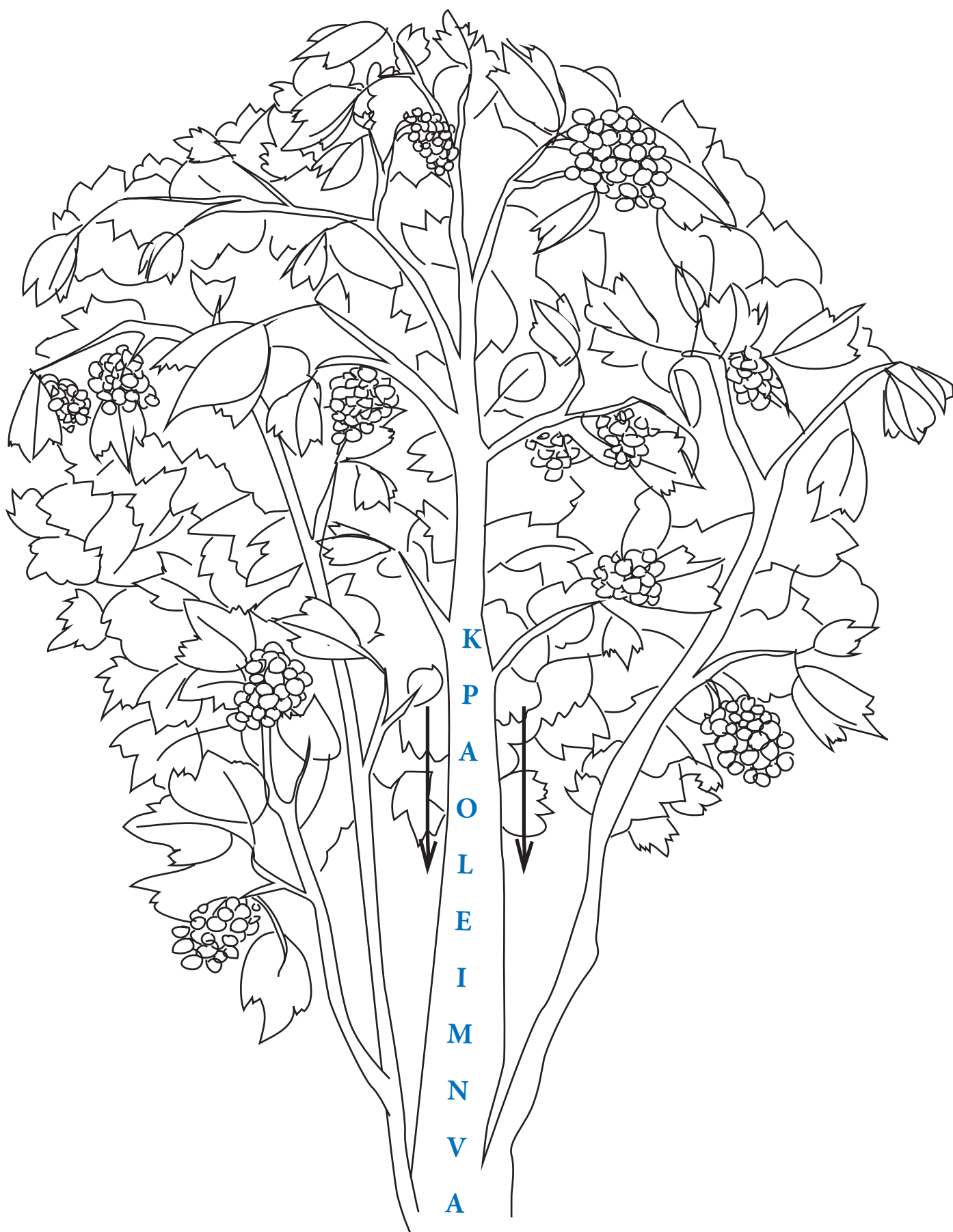
Dokresli a vybarvi ukrajinské modré nebe a žluté klasy pšeničných polí na vlajce.

**Přeškrtni v naznačeném směru každé druhé písmeno
a dozvíš se, jak se nazývá národní rostlina Ukrajiny.
Obrázek si vybarvi.**

PL 8

Prvouka

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

INBÁZE

METODICKÉ LISTY – PRVOUKA (PL 9–10)

TÉMA: ZEMĚDĚLSTVÍ A FLORA UKRAJINY

Mezioborové vztahy:	Český jazyk, Výtvarná výchova, Matematika
Výukové metody a strategie:	výklad, samostatná, skupinová práce, prezentace, diskuze, klade- ní otázek, brainstorming, zážitková metoda, projektové vyučování
Časová dotace:	2 vyučovací hodiny
Vzdělávací cíle:	získání základní představy o zemědělství na Ukrajině, pěstova- ných rostlinách a výrobcích z nich, seznámení se s florou Ukra- jiny, rozvoj samostatného myšlení a úsudku, rozvoj představivosti a logického uvažování
Pomůcky:	tabule, interaktivní tabule, pracovní listy (PL9–10), psací a kreslicí potřeby

Postup:

1) Ukrajině se říká **obilnice Evropy**. Zeptáme se dětí *Co si myslíte, že to znamená? Proč se jí tak říká? Jaké druhy obilí znáte?* Je to kvůli tomu, že více než polovinu země tvoří úrodná zemědělská půda, kde se pěstují obiloviny i zelenina. Klademe otázky *Co je to úrodná půda? Už jste někdy něco pěstovali? Co potřebuje rostlina k tomu, aby dobře rostla?* (dobrá půda, voda, vzduch, sluneční světlo a teplo).

Mezi hlavní zemědělské produkty patří: **pšenice, ječmen, cukrová řepa, brambory, kukuřice a slunečnice**. Na interaktivní tabuli promítneme **online úkol**, kde děti hledají výrobky/suroviny, které se vyrábí z daných rostlin (**chléb, cukr, hranolky, popcorn, olej**). Nebo necháme děti zadání samo-
statně vypracovat v rámci domácího úkolu.

2) Potom rozdáme dětem pracovní list (PL9) a povídáme si o tom, jaké existují **druhy obilí** (žito, pšenice, ječmen, proso, rýže, špalda, pohanka, kukuřice, oves), co všechno **se vyrábí z mouky** (rohlíky, těstoviny, sušenky, buchty, dorty, knedlíky, housky atd.), jaké jsou etapy **výroby chleba** (orba půdy, setí pšenice, zrání obilí, žně, mletí mouky, zadělávání těsta, pečení chleba). Pokud máme mož-
nost, ukážeme si různé obilné klasy, zrna, mouku a produkty z ní. Na pracovním listě (PL9) děti vyškrtnou to, co do řady nepatří a napíší nebo nakreslí to, co se tam ještě hodí.

Téma je možné prohloubit povídáním o tom, jak zpracovávali obilí a pekli chléb dříve. **Obrázky** pro promítnutí na interaktivní tabuli (1. **orba**, 2. **setí**, 3. **zrání obilí**, 4. **žně**, 5. **mláčení obilí**, 6. **mletí mouky**, 7. **zadělávání chleba**, 8. **pečení chleba**).

Více o tématu výroby chleba v materiálech waldorfského projektu **„Od zrna ke chlebu“**.

3) Další pracovní list je věnován zajímavosti z rostlinného světa, se kterou se můžeme na Ukrajině setkat. Krásnou **přírodní podívanou** najdeme mezi městečky Klevan a Orživ na západní Ukrajině na průmyslové železniční trati Kovel-Rivne. Větve stromů jsou zde tvarovány do oblouku připomínajícího svým vzhledem **tunel**, který vznikl čistě přírodní a přirozenou cestou. Je vytvořený pohybem vlaků do dřevozpracujícího závodu. Cestou lesem vlaky naráží do větví stromů a keřů. Výsledkem je vytvoření husté chodby přesně klenutého tvaru. Stromy byly blízko trati sázeny z vojenských důvodů, aby byla přeprava materiálu provedena efektivně. V době vzniku totiž fungovala v Orživu tajná vojenská základna. Dnes tu vlak stále jezdí třikrát denně.

Každý, kdo tunel navštíví, uvádí, že se jedná o jedno z nejkrásnějších míst Ukrajiny. Tunel je tvořen listnatými stromy, které se mění v závislosti na konkrétním ročním období. Legenda praví, že pokud zamilovaná dvojice projde z jedné strany tunelu na druhou a bude si u toho něco přát, tajné přání se jim splní. Ale má to jednu podmínku, platí to pouze za předpokladu, že je láska k partnerovi upřímná.

Jak se tunel nazývá, se děti dozví, pokud vyplní druhý úkol na pracovním listě (**PL10**). Musí zakroužkovat každé páté písmeno v letokruzích stromu a tak vyluští tajemku **Tunel lásky**.

Vyškrtni z řady to, co tam nepatří a přidej to, co se tam hodí.

PL 9

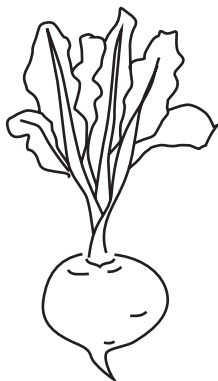
DRUHY OBILÍ

žito

pšenice

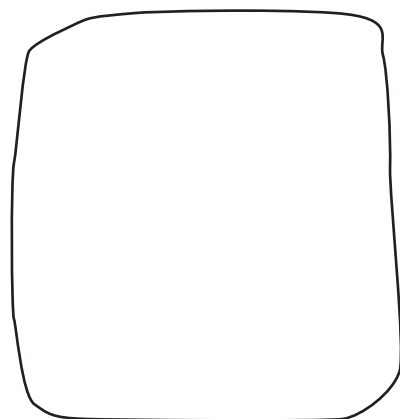
řepa

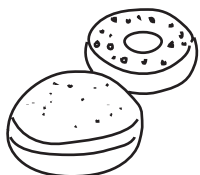
oves

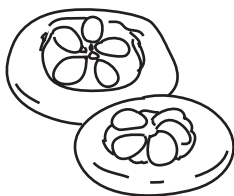
rýže

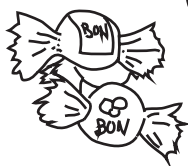
VÝROBKY Z MOUKY

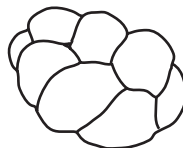
koblihy

koláče

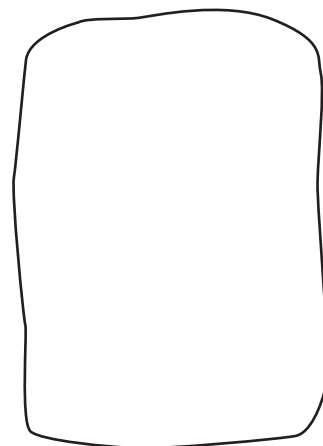
bonbóny

houska

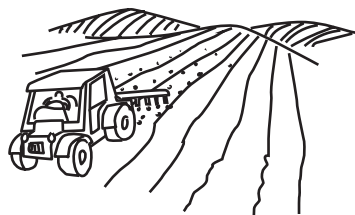

chleba

Prvouka

PROCES ZPRACOVÁNÍ OBILÍ V CHLEBA

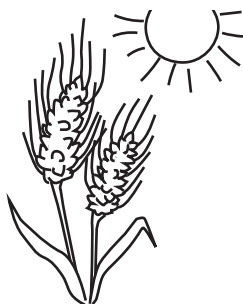
setí

zadělávání těsta

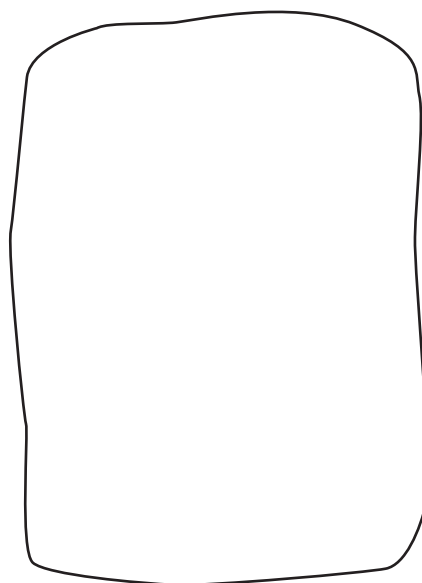
mletí

zrání

čtení

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

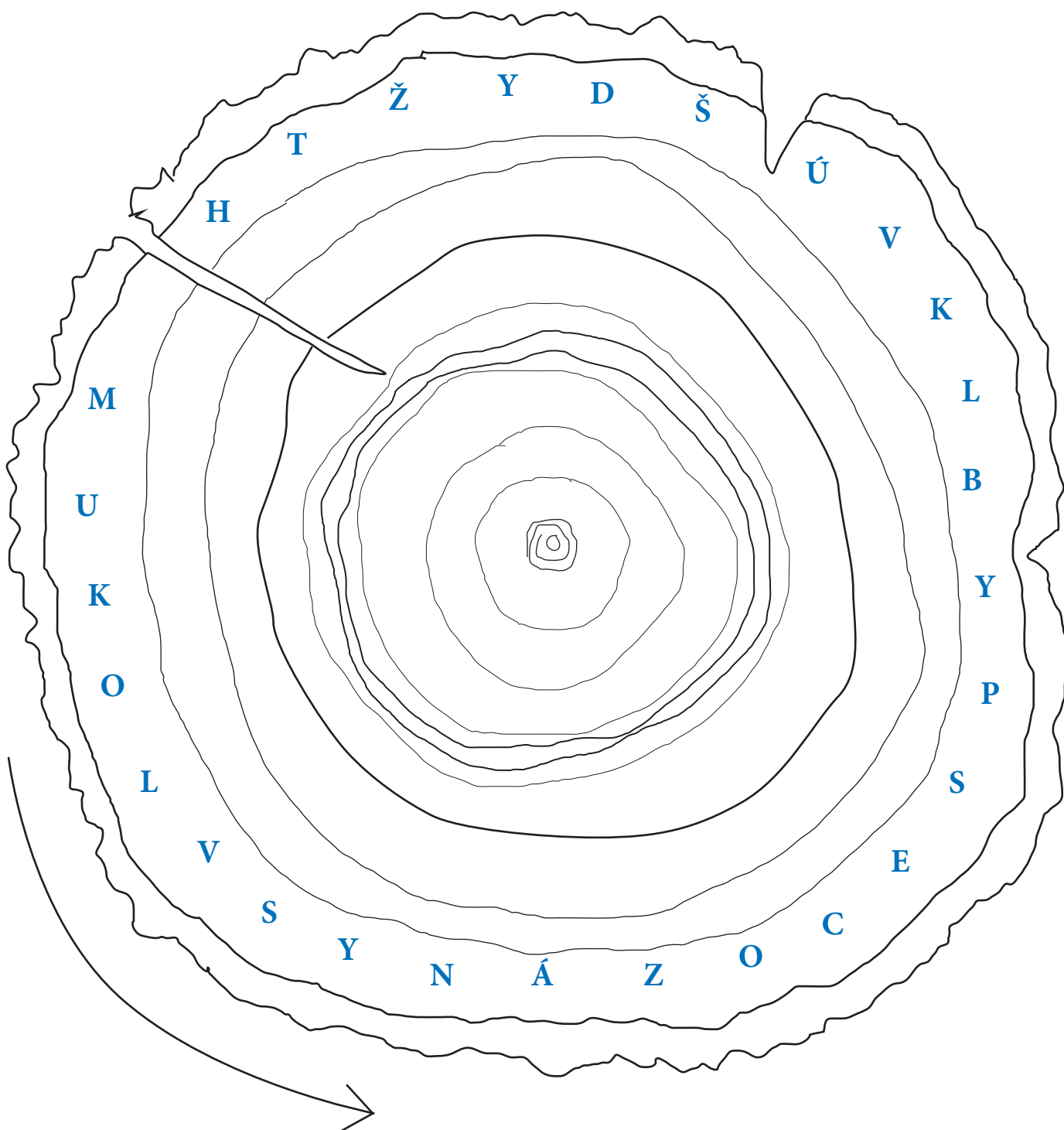

INBÁZE

**Zakroužkuj každé páté písmeno na letokruzích stromu.
Postupuj ve směru šipky a vypiš písmena na řádek. Dozvíš
se tak, jak se nazývá nejzajímavější přírodní tunel Ukrajiny.**

Tajenka: TUNEL _ _ _ _ _

METODICKÉ LISTY – PRVOUKA (PL 11–12)

TÉMA: FAUNA UKRAJINY

Mezioborové vztahy:	Český jazyk, Výtvarná výchova
Výukové metody a strategie:	výklad, samostatná, skupinová práce, prezentace, diskuze, klade- ní otázek, brainstorming, zážitková metoda, projektové vyučování
Časová dotace:	2 vyučovací hodiny
Vzdělávací cíle:	seznámení se s faunou Ukrajiny, rozvoj samostatného myšlení a úsudku, rozvoj představivosti a logického uvažování
Pomůcky:	tabule, interaktivní tabule, pracovní listy (PL11–12), psací a kreslicí potřeby

Postup:

1) Tematicky se vracíme k pohádce a rozebereme téma **zvířata Ukrajiny**. Ptáme se dětí *Jaká zvířata si pamatujete z pohádky Rukavička?* Řekneme, že všechna tato zvířata volně žijí v lesích na Ukrajině, dokonce i medvěd. Spolu s dětmi uvažujeme, čím se tato zvířata živí a kde bydlí. Rozdáme pracovní list (PL11), kde žáci spojí zvíře s jeho potravou. Upozorníme děti, že odpovědi může být několik. Po vypracování řešení zkontrolujeme a můžeme z obrázků sestavit i malý potravní řetězec (např. tráva – zajíc – vlk; obilí – myš – liška).

2) Kromě postav z pohádky se v lesích na Ukrajině vyskytují taková vzácná zvířata jako třeba **zubr**, **divoká kočka** a **rys**. Ukážeme dětem obrázky zvířat. Rozdáme pracovní list (PL12b), kde žáci mají za úkol napsat názvy zvířat, žijících na Ukrajině a rozluštit tajenku, která prozradí, jak se nazývá nejstarší zvíře mezi všemi zástupci moderní fauny Evropy. Před vyplněním úkolu věnujeme pozornost zvířatům **tchoř** a **ropucha**, která žáci možná neznají. Pro mladší děti zvolíme jednodušší variantu úkolu (PL12a), kde je úkolem napsat jen jedno chybějící písmeno v každém názvu. Na závěr si můžeme zahrát **On-line paměťovou hru**.

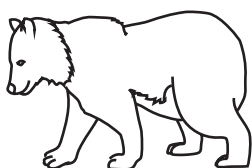
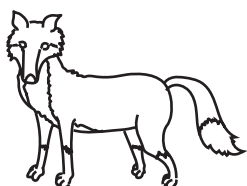

Vychuchol povolžský je zvíře pocházející z doby mamutů. Dokazují to nejstarší pozůstatky z období před 30 až 40 miliony let. Vychuchola povolžského najdeme v povodí řek Volha, Ural a Don, na území Ukrajiny, Ruska a Kazachstánu. Je blízkým příbuzným krtků a přizpůsobil se životu ve vodě. Má hustou, lesklou, velmi ceněnou srst. Ocas je zploštělý k pádlování a kormidlování a zadní nohy mají úplnou plovací blánu, přední neúplnou. Svým dlouhým citlivým nosem vyhledává vychuchol povolžský v noci potravu v říčním bahně a pod kameny. Vychuchol žije ve skupinách, což je pro hmyzožravce netypické, a ukrývá se v norách vyhrabaných ve břehu.

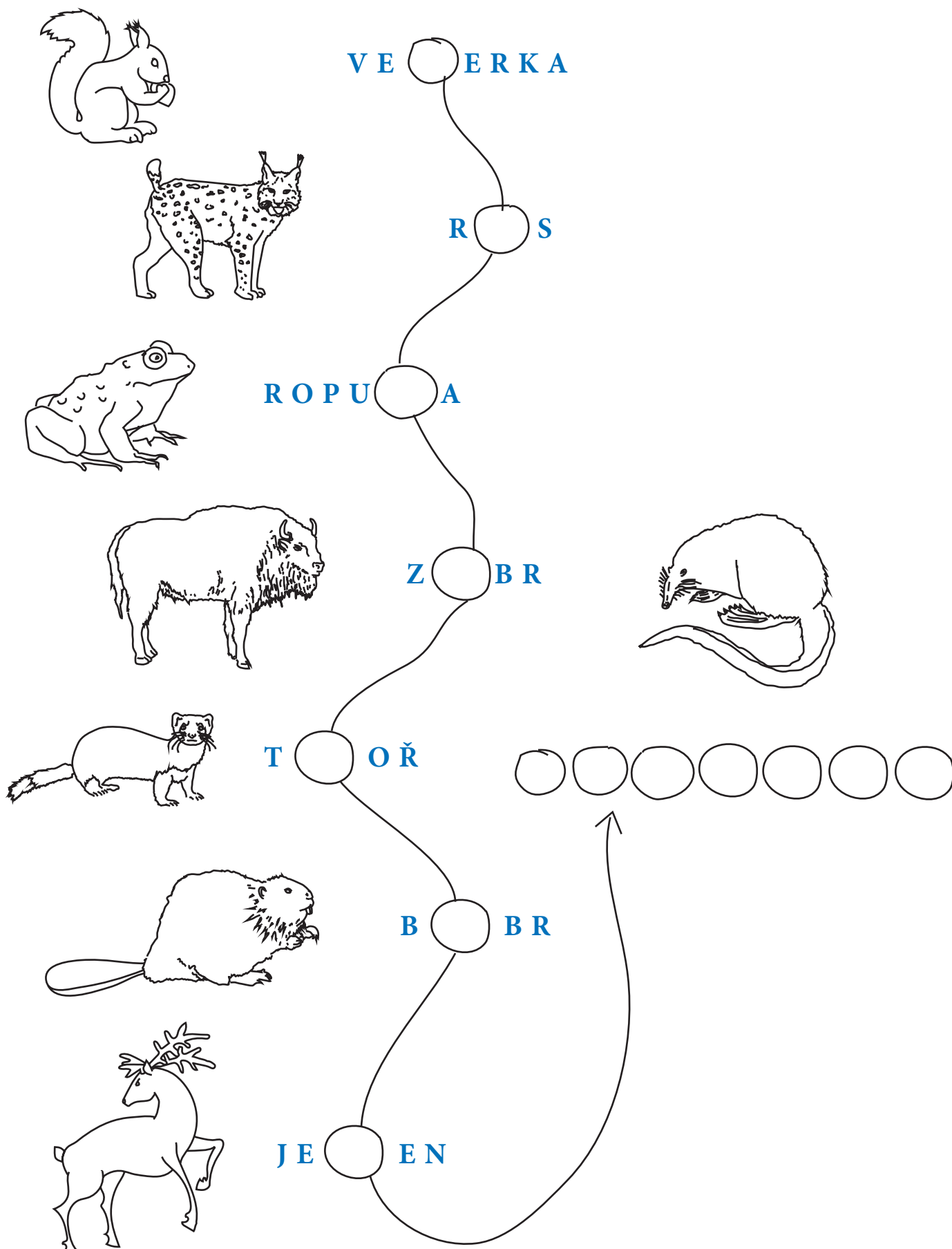
Přiřaď ke zvířeti jeho potravu. Odpovědi může být několik.

Dopiš písmena do názvu zvířat a rozlušti tajenku.
Dozvíš se, jak se nazývá nejstarší zvíře Evropy.

PL 12A

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

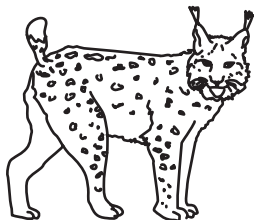

**Dopiš písmena do názvu zvířat a rozlušti tajenku.
Dozvíš se, jak se nazývá nejstarší zvíře Evropy.**

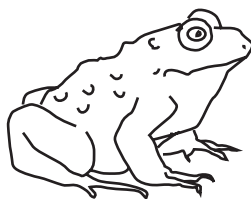
PL 12B

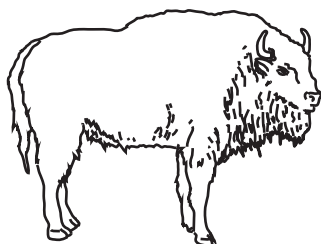
○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

○ ○ ○ ○

○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

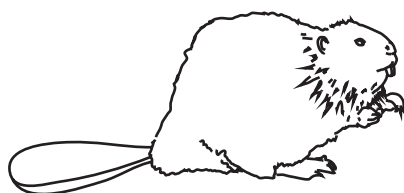

○ ○ ○ ○ ○

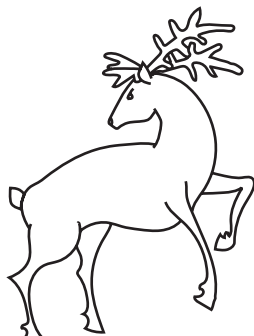

○ ○ ○ ○ ○

○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

○ ○ ○ ○ ○

○ ○ ○ ○ ○

METODICKÉ LISTY – VÝTVARNÁ A PRACOVNÍ VÝCHOVA (PL 13–14)

TÉMA: VÁNOCE

Mezioborové vztahy:	Hudební výchova, Prvouka, Český jazyk, Matematika
Výukové metody a strategie:	výklad, brainstorming, řízená diskuse, kladení otázek, samostatná a skupinová práce, vlastní výtvarná tvorba, prezentace, kreslení pomocí různých pomůcek, prezentace, projektové vyučování
Časová dotace:	2–3 vyučovací hodiny
Vzdělávací cíle:	seznámení se s ukrajinskými tradicemi a svátky, praktický nácvik vybraných výtvarných technik, práce se vzory a barvami, rozvoj jemné motoriky, rozvoj tvořivosti
Pomůcky:	pracovní listy (PL13–14), ostatní pomůcky jsou uvedeny zvlášť u každého výtvarného námětu

Postup:

Povídáme si s dětmi o ukrajinské kultuře, tradicích a svátcích. **Ukrajinská kultura** vyrůstá z křesťanských tradic, především z pravoslaví, ale také z řeckého katolictví. Z dob Kyjevské Rusi má společné kořeny s běloruskou a ruskou kulturou. V době polské nadvlády na Ukrajině se hojně prosazovaly polské vlivy, které jsou patrné například v ukrajinské slovní zásobě. Od 19. století byla ukrajinská kultura utlačována ze strany carského Ruska, jehož zájmem bylo celé území rusifikovat.

V období svátků si s dětmi povídáme o tom, že v jiných zemích se svátky mohou slavit jinak. Na Ukrajině jakožto v pravoslavné zemi se křesťanské svátky slaví podle juliánského kalendáře. **Vánoce** se tak slaví až po našem Novém roce, přesněji od 6. do 19. ledna. Ale tradice se v různých částech země liší. V některých regionech se Vánoce slaví dvakrát – 25. prosince podle gregoriánského kalendáře a 6. ledna podle juliánského. **Štědrý den** se na Ukrajině nazývá **Svjatij Večir**. Je to den přísného půstu, ovšem při štedrovečerní večeři by každý měl mít na stole **12 bezmasých pokrmů**, které symbolizují počet apoštolů. Podávají se různě připravované ryby, postní boršč, vareniky, plněné zelí, brambory s olejem a drceným česnekem a ukrajinský kompot ze sušeného ovoce – **uzvar**. Hlavně ale nesmí na štedrovečerní tabuli chybět tzv. **kutja**, což jsou vařené pšeničné kroupy s mákem, ořechy, rozinkami a medem. **Kutja symbolizuje hojnost a zdraví.**

Vánoční stromeček se nazývá **jalynka**, zdobí se na Nový rok (31. prosince) a dárky pod ni nosí **Děda Mráz**. Cennější dárky ovšem nosí dětem **sv. Mikuláš (Mykolaj)** už 19. prosince.

O Štědrém večeru chodí **koledníci**, děti i dospělí, a zpívají, zvěstují narození Krista a přejí rodinám, které navštíví, radost, štěstí a zdraví po celý další rok. Nosí s sebou **vánoční hvězdu (rizdvyanu zirku)**. Druhý a další den chodí děti a mladí lidé také koledovat, prohlíží si krásné ručně vyrobené velké **betlémy**. Koledníci jsou převlečení nejen za tři krále, ale i další postavy spojené s jesličkami a narozením Krista.

Nejznámější **ukrajinskou koledou je Ščedryk**, kterou zpracoval **Mykola Leontovyč**. Koleda je známá po celém světě, nejvíce v anglické verzi pod názvem **Carol of the Bells**. Tato hudba se stala leitmotivem četných reklam, je typickou vánoční znělkou řady amerických rozhlasových stanic, lze ji slyšet například ve filmech *Sám doma* nebo *Harry Potter*. Poslechneme si (pokud je možnost, tak pustíme i videoklip) **koledu Ščedryk**. Zeptáme se dětí *Líbila se vám písnička? Už jste tuto koledu někdy slyšeli? Co vám připomíná? O čem myslíte, že se zpívá?* Pro zajímavost si můžeme poslechnout dvě české verze této vánoční koledy, které vytvořily děti v soutěži **Český text pro Ščedryk**.

Pokud máme ve třídě děti z Ukrajiny, zapojíme je do povídání o Vánocích. Ptáme se *Jak se slaví Vánoce u vás doma? Kdo vám nosí dárky? Co na Vánoce doma jíte? Znáte nějaké ukrajinské vánoční písničky?* Pro opakování tématu ukrajinské Vánoce můžeme s dětmi hromadně vyplnit **on-line úkol** na interaktivní tabuli nebo tuto vánoční hru zadat dětem jako domácí úkol pro vyplnění s rodiči.

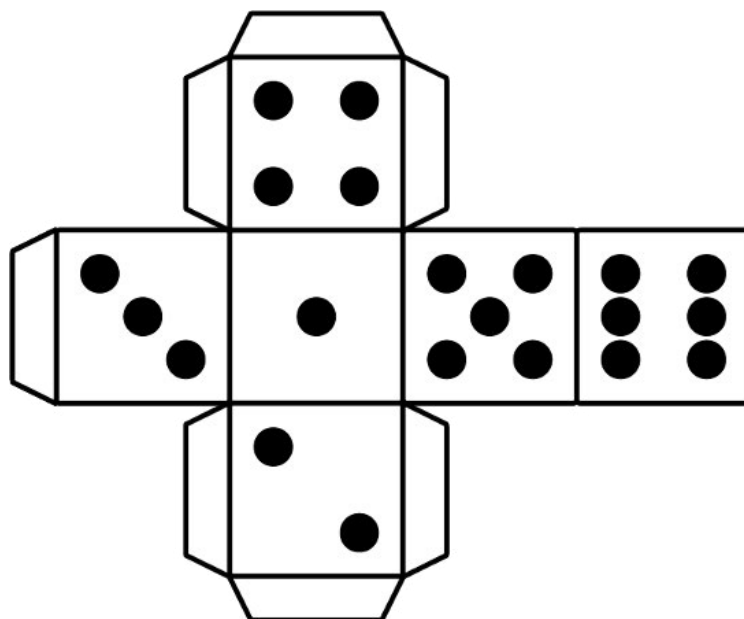
Hra: Sv. Mikuláš

Pomůcky: nůžky, lepidlo na papír, pastelky nebo fixy, pracovní list (PL13), papíry na kreslení

1) Rozdělíme děti na malé skupinky. Každé skupince rozdáme jeden pracovní list (PL13), podle kterého děti budou kreslit **sv. Mikuláše** a jednu hrací kostku. Pokud ve třídě nemáme dostatek obyčejných kostek, můžeme použít papírovou šablonu a kostku si vyrobit. Dále každému z dětí rozdáme prázdné papíry.

2) Poté každé dítě ve skupince hází kostkou a podle toho, jaké číslo mu na kostce padne, nakreslí jednu část sv. Mikuláše dle tvaru, který je nakreslený na PL13. Děti se střídají v kreslení, dokud každý nenakreslí celý obrázek.

Hra: Najdi dárky pod stromečkem ve tmě

Pomůcky: nůžky, černé papíry A5, půlky euroobalů A4, permanentní fixy, pracovní list (PL14)

Postup:

Na pracovním listě (PL14) nás čeká další hra: děti vyrobí „baterku“ a najdou schované dárky pod stromečkem.

1) Každému rozdáme šablonu stromečku a baterky (PL14), jeden černý papír A5 a jednu půlku euroobalu. Děti vystříhnou šablonu baterky a ozdobi ji dle svého vkusu.

2) Dále vloží šablonu stromečku do euroobalu a obkreslí ji. Pro pohodlnější kreslení do euroobalu podloží stromeček bílým papírem. Potom přímo na euroobal nakreslí ozdoby na stromeček a pod něj dárky. Kreslí černou permanentní fixou obrysy obrázku, vybarvit je mohou barevnými fixami.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

INBÁZE

3) Po dokončení obrázku vyndají šablonu a vloží do euroobalu černý papír. Takovým způsobem v pokoji s ozdobením stromečkem „zhasneme“ a ve tmě baterkou hledáme zajímavosti, které jsme na obrázek nakreslili: různé ozdoby, svíčky, hvězdy, dárky a třeba i schovaného Dědu Mráze nebo sv. Mikuláše.

4) V párech můžeme obrázky vyměnit a hledat baterkou ve tmě zajímavosti na obrázku souseda.

Technika: Vánoční hvězda skládaná z papírových sáčků

Pomůcky: 9–12 papírových sáčků pro každé dítě, nůžky, lepidlo na papír, tužky, provázek na zavěšení

Postup:

1) Rozdáme každému dítěti 9–12 papírových sáčků, nůžky, lepidlo, tužky a poprosíme je rozdělit sáčky na 3 hromádky po 3–4 kusech.

2) Děti vezmou první hromádku a slepí sáčky dohromady, lepidlo nanáší ve tvaru obráceného písmene T uprostřed a dole na každý sáček (viz obrázek).

3) Dále vystříhnou ze sáčků libovolný vzor. Ustříhnou vrchní okraj do kula-
lata nebo do špičky a vystříhnou 1–2 otvory na bocích. Pokud si děti nejsou

jisté, mohou napřed předkreslit vzory tužkou. Nabádáme je, aby nestříhaly spodek sáčků, ani moc blízko k vrchnímu a spodnímu okraji sáčku, aby se hvězda neroztrhla.

4) Potom děti stejným způsobem slepí zbývající dvě hromádky sáčků a podle vzoru první hromádky ostříhají zbytek. Vzory všech sáčků musí být stejné (viz obrázek).

5) Slepí všechny sáčky dohromady, trochu počkají na působení lepidla a mohou otevřít hvězdy. Zafixují poslední dvě strany hvězdy lepidlem a potom mohou přivázat provázek na zavěšení hvězdy, například na okno.

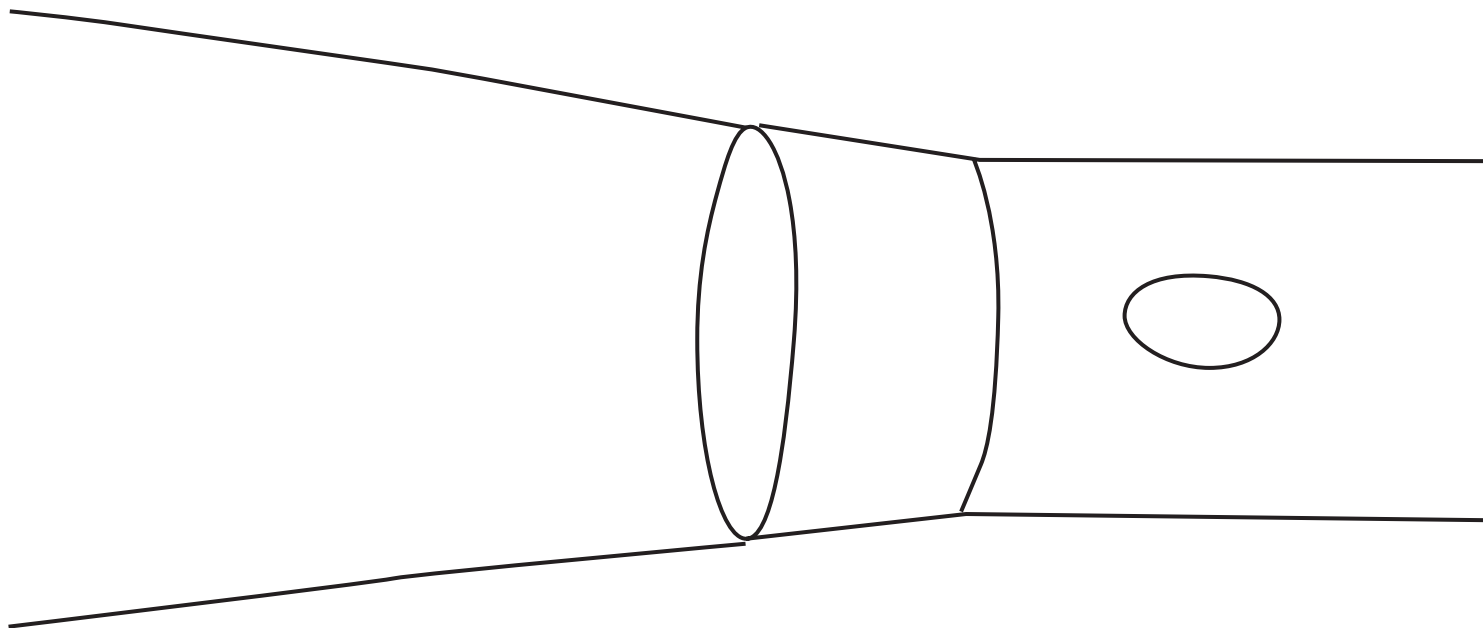
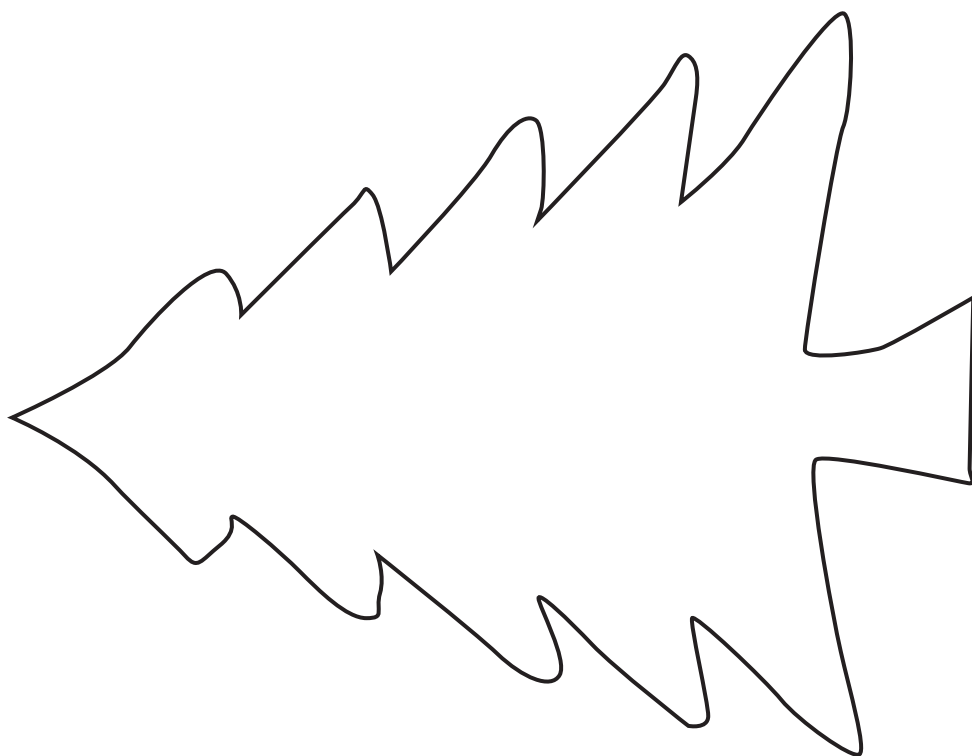
Házej kostkou a nakresli svého sv. Mikuláše.

hlava	obočí	uši	oči	nos	vousy	

Vystřihni si stromček a baterku.

METODICKÉ LISTY – VÝTVARNÁ A PRACOVNÍ VÝCHOVA (PL 15)

TÉMA: VELIKONOCE

Mezioborové vztahy:	Prvouka, Český jazyk
Výukové metody a strategie:	výklad, brainstorming, řízená diskuse, kladení otázek, samostatná a skupinová práce, vlastní výtvarná tvorba, prezentace, kreslení pomocí různých pomůcek, prezentace, projektové vyučování
Časová dotace:	2–3 vyučovací hodiny
Vzdělávací cíle:	seznámení se s ukrajinskými tradicemi a svátky, praktický nácvik vybraných výtvarných technik, práce se vzory a barvami, rozvoj jemné motoriky, rozvoj tvořivosti
Pomůcky:	pracovní list (PL15), ostatní pomůcky jsou uvedeny zvlášť u každého výtvarného námětu

Postup:

Nejdůležitějším svátkem na Ukrajině jsou **Velikonoce**. V ukrajinštině se nazývají **Velykdeň, Pascha či Paska**. Předchází jim přísný 40denní půst, kdy lidé nesmí jíst žádné potraviny živočišného původu (maso, mléko, vejce), kromě medu a ryb, které se mohou jíst jen v určité dny. Na **Velký pátek** se pečou velikonoční bochánky – **pasky**, což je obdoba českého mazance. Pasku zdobí různé symboly s křesťanskou a původní pohanskou tematikou – různé typy křížů, spirály, pletence, závity a také ptáci, kteří jsou symbolem nového života a plodnosti.

V sobotu před Velikonocemi se zdobí **kraslice**, jednoduché **krašanky** nebo ručně malované **pysanky**. Vzory a techniky se často v rodinách předávaly z matky na dceru. Používání symbolů a vzorů na pysankách mělo magický význam a malování kraslic bylo pohanským rituálem, který měl zajistit ochranu, zdraví, plodnost a štěstí tomu, kdo kraslici dostane.

Na **velikonoční neděli** brzy ráno po prvním úderu zvonu spěchají lidé do kostela na bohoslužbu, před kostel stává do řady své **zdobené košíky s pokrmý**, které pak kněz posvěti svěcenou vodou. Lidé se snaží, aby byl jejich košíček ten nejkrásnější. Rodiny pak zasedají ke společnému stolu na slavnostní oběd, při kterém si nejdříve každý vezme kousek ze svěcených pokrmů a až potom se jí vařené jídlo. Lidé se u stolu radují a navzájem se zdraví slovy „**Christos Voskres**“ (Kristus vstal z mrtvých.) a odpovídají si „**Voistyno Voskres**“ (Opravdu vstal.)

Velikonoční pondělí se nazývá **Oblyvanyj ponedilok** a dodržuje se tradice polévání. Děti tento den navštěvují prarodiče a příbuzné a koledují.

Technika: košíky z papíru

Pomůcky: nůžky, pastelky nebo fixy, lepidlo, pracovní list (PL15)

Ozdobné košíky na vajíčka a sladkosti mohou sloužit také k dekoraci velikonočního stolu. Košíky se na Ukrajině nejčastěji pletou z vinné révy nebo slámy, ale k jejich výrobě se využívají také další materiály. S dětmi si vyrobíme barevný košík z papíru.

- 1) Rozdáme dětem pracovní list (PL15), na kterém vybarví pastelkami nebo fixami šablonu košíku.
- 2) Dále vystříhnou šablonu a rukojeť koše, udělají potřebné záhyby na šabloně, nanesou na ně lepidlo a slepí košík dohromady. Poté připevní rukojeť.
- 3) Následně mohou dozdobit velikonoční košíček pomocí samolepek, lepicích pásek, dovnitř vloží figurky kuřátek, velikonočních zajíčků, kraslic nebo kočiček z vrby.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – půl růstu ČR

Technika: přírodní kraslice

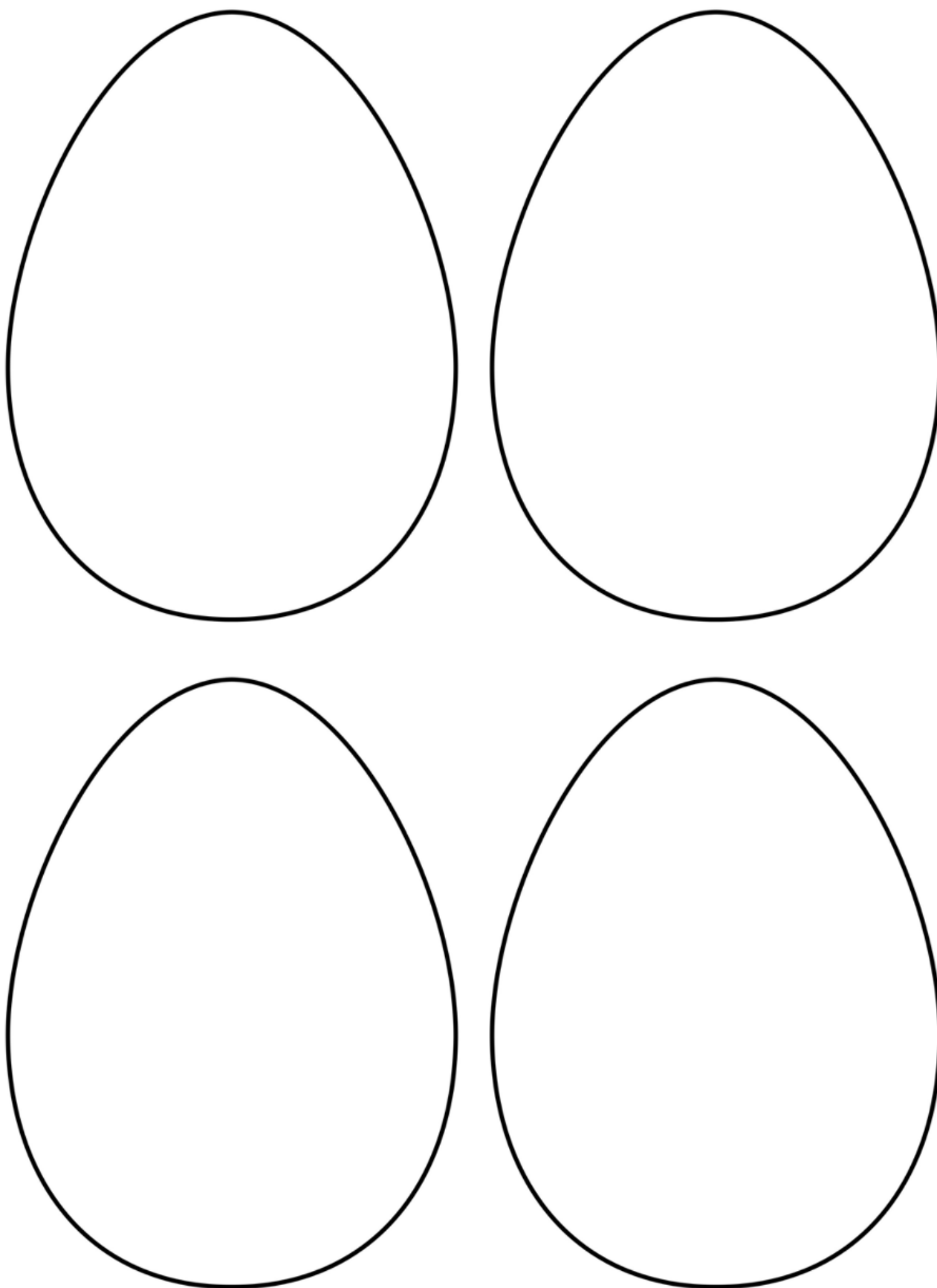
Pomůcky: 1/4 čtvrtky pro každé dítě, šablona vajíčka, přírodniny, nůžky

Postup:

Vyzkoušíme malování přírodou! Nejen pastelkami nebo vodovkami je možné malovat, skvěle to jde i pomocí přírodnin, které nasbíráme na procházce u školy.

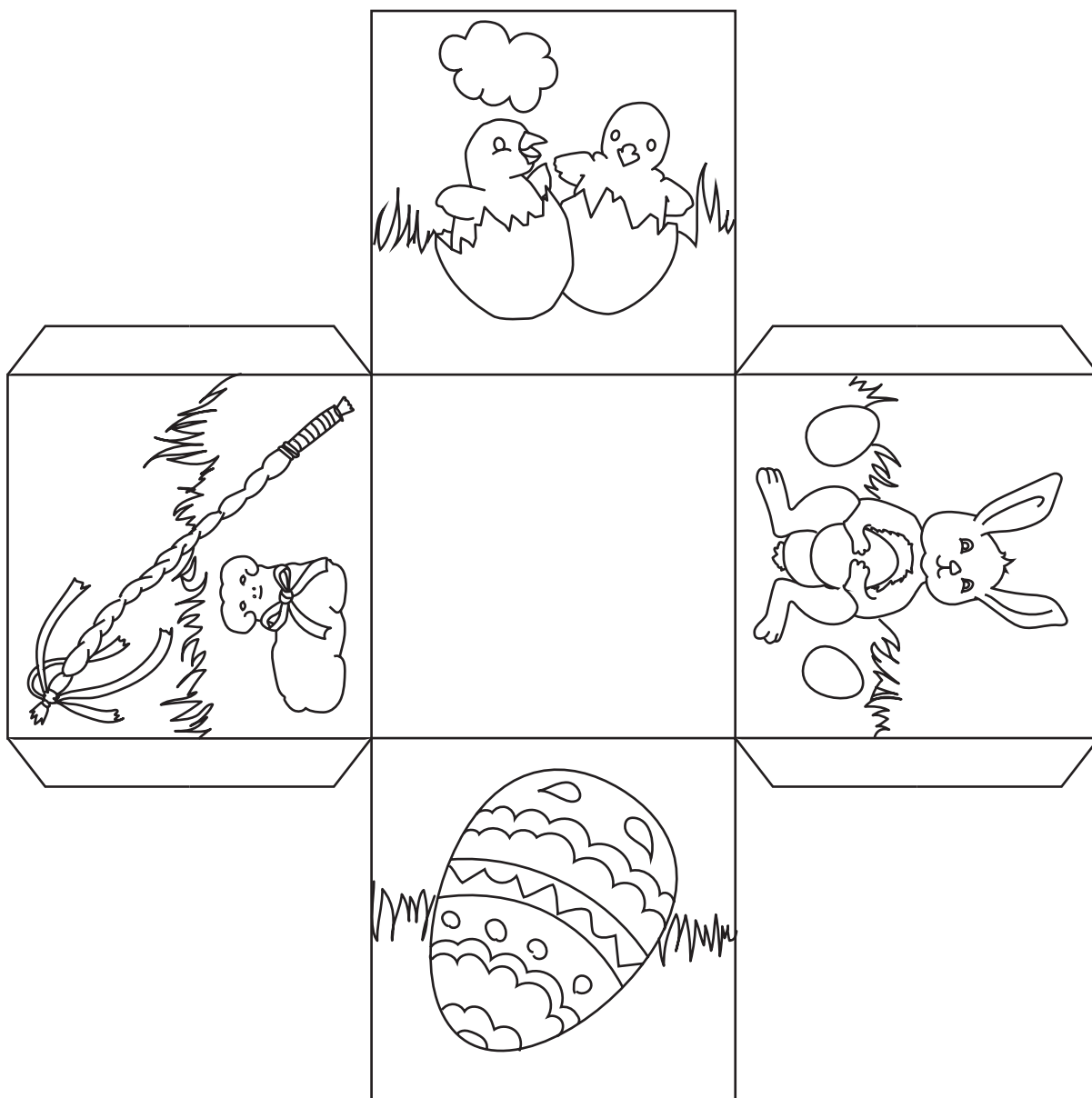
- 1) Každému dítěti rozdáme $\frac{1}{4}$ tvrdého papíru, na který děti nakreslí tvar vajíčka. Pokud je to pro někoho obtížné, můžeme mu poskytnout předem připravenou šablonu na obkreslení. Zatím děti vajíčko nevystřihují.
- 2) Vyrazíme na procházku. Nabádáme děti, aby opatrně sbíraly první jarní květiny, trávu a listy. Děti na papíru zkouší, jakou barvou maluje pampeliška, fialka, kdoulevec, sedmikráska, bříza nebo zlatý déšť. Mohou zkusit nakreslit nějaké vzory nebo jen papír pomalují.
- 3) Po návratu do třídy děti vystřihnou vajíčka a mohou je použít jako velikonoční dekoraci.

**Vybarvi si velikonoční košíček. Pak vystříhni
a slep si ho. Přilep rukojeť ke košíku.**

METODICKÉ LISTY – VÝTVARNÁ A PRACOVNÍ VÝCHOVA (PL 16)

TÉMA: IVAN KUPALA

Mezioborové vztahy:	Hudební výchova, Prvouka, Matematika
Výukové metody a strategie:	výklad, brainstorming, řízená diskuse, kladení otázek, samostatná a skupinová práce, vlastní výtvarná tvorba, prezentace, kreslení pomocí různých pomůcek, prezentace, projektové vyučování
Časová dotace:	2 vyučovací hodiny
Vzdělávací cíle:	seznámení se s ukrajinskými tradicemi a svátky, praktický nácvik vybraných výtvarných technik, práce se vzory a barvami, rozvoj jemné motoriky, rozvoj tvořivosti
Pomůcky:	pracovní list (PL16), ostatní pomůcky jsou uvedeny zvlášť u každého výtvarného námětu

Postup:

Ivan Kupala (7. července) je ukrajinský svátek na počest letního slunovratu (podle našeho kalendáře 24. června). Je to svátek Jana Křtitele, původně pohanský svátek plodnosti. Dávná pověra nám říká: „Kdo najde na noc Ivana Kupala kvetoucí kapradinu, stane se nesmírně bohatým.“ Svátek je velice populární, tancuje se, **zpívá se** a v noci se **skáče přes plameny ohně**. Více je v článku **Kupadelné svátky**.

Na svátek Ivana Kupala si dívky pletou **věnce z květin** (**vinky**). Rostliny se do vinků nepoužívají jen tak náhodně, zpravidla nesou specifický význam (např. vlčí mák – symbol snů, krásy a mladosti, slunečnice – věrnost, klasy – pokora, růže/pivoňky – víra, láska a naděje, lilie – čistota). Původně vinky vznikaly jako ochrana před zlem a nemocemi.

Vyrobíme s dětmi také věnce z květin a listů. Připomínají ukrajinský vinok a také zdobení kolem **chlapeckého krojového klobouku**, který se nosí v některých ukrajinských regionech.

Technika: věnec z květin a listů

Pomůcky: přírodniny, nádoba a nůžky na sběr, tvrdé papíry A2, oboustranná lepicí páska

Postup:

- 1) Povídáme si s dětmi o známých květinách a stromech, lidových krojích a ukrajinských věncích.
- 2) Potom vyrazíme společně na procházku, vybavíme se nádobou a nůžkami a sbíráme květiny, listy, okvětní plátky a travu. Na podzim sbíráme listy různých barev.
- 3) Dále budeme věnec vyrábět. Jako základ nám poslouží pruh tvrdého papíru široký zhruba 10 cm, dlouhý zhruba 50 cm. Na pruh papíru přilepíme pruh oboustranné lepicí pásky. Páska by měla být tak dlouhá, jako je obvod dětské hlavy, zbytek okrajů necháme na založení a zastřížení.
- 4) Takto připravené pásky rozdáme dětem a pustíme se do zdobení. Tráva i listy mohou jakkoliv přesahovat pásek. Děti necháme, aby z listů a květů libovolně tvořily vlastní vzory.
- 5) Pásek pak ovineme dětem kolem hlavy, slepíme k sobě dalším kouskem oboustranné pásky či zafixujeme kancelářskou sešívačkou.

Hra: Vyšyvanka

Pomůcky: pracovní list (PL16), papíry A4, nůžky, pastelky nebo fixy, lepidlo

Postup:

Na Ivana Kupala a jiné svátky se nosí **vyšyvanky**. Jsou to košile zdobené tradiční výšivkou. Jde o základní prvek ukrajinského lidového kroje u obou pohlaví. Patří k symbolům národní hrdosti a mají dokonce svůj svátek: třetí květnový čtvrtek se slaví Den vyšyvanky. Zdobí se jí nejen kroje, ale je opět v módě i jako prvek moderního oblečení. V současné době dávají někteří lidé prostřednictvím vyšyvanky nošené na veřejných akcích najevo svůj patriotismus vůči Ukrajině, zvláště v návaznosti na probíhající válku na Ukrajině.

Výšivka má dlouhou historii a liší se barevností, použitím různých typů stehů i symbolů region od regionu. Vzory na oděvu jsou většinou geometrické, například čtverce nebo kosočtverce. Často se objevují rostlinné motivy (kalina) a také barevnost hraje svou roli – mezi nejdůležitější barvy patří bílá, červená a černá, za tradiční vzor je považován červený a černý ornament vyšíváný na bílém pozadí. Ukážeme dětem **fotografie** lidových krojů a **video**.

Rozdáme pracovní list (PL16), nůžky, lepidlo, pastelky a papír na nalepení. Děti mají za úkol dát dohromady kousky vyšyvanky a vyluštit tak tajenku, kde zjistí, že hlavním účelem vyšyvanky je **ochrana** jejího majitele. Není to jenom krásný druh oblečení. S vyšyvankou je zacházeno jako s talismanem. Ukrajinci pevně věří, že kdokoli si oblékne tento oděv, bude schopen přežít v jakékoli situaci. Oděv nositeli dává všechny pozitivní pocity, jako jsou odvaha, síla a štěstí.

Tento pracovní list je složitější, doporučujeme ho zařadit pro starší nebo zručnější děti z důvodu obtížnosti stříhání a vybarvování.

Vystříhni kousky vyšyvanky, poskládej je správně dohromady a nalep na papír. Vyluštíš tak tajenku, která ti prozradí skutečný účel vyšyvanky. Následně vyšyvanku vybarvi.

PL 16

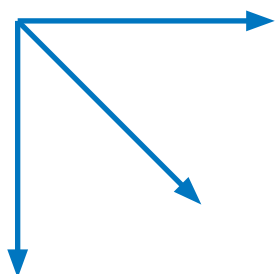
METODICKÉ LISTY – ANGLICKÝ JAZYK (PL 17)

Mezioborové vztahy:	Prvouka, Český jazyk, Matematika
Výukové metody a strategie:	výklad, řízená diskuse, kladení otázek, samostatná práce
Časová dotace:	1 vyučovací hodina
Vzdělávací cíle:	poznávání cizí kultury pomocí pohádek, rozvoj slovní zásoby prostřednictvím pohádky
Pomůcky:	pracovní list (PL17), psací potřeby, interaktivní tabule

Postup:

- 1) V materiálech k anglickému jazyku se **tematicky vracíme k pohádce** a připomeneme si, jaká zvířata se v ní objevila. Ptáme se dětí *Jaká zvířata si pamatujete z pohádky Rukavička?* Děti nazývají zvířata česky a možná už znají i anglické názvy.
- 2) Zahrajeme s dětmi **on-line hru**, kde děti mají za úkol přiřadit anglické názvy zvířat (audio) k českým překladům, nebo v **další hře** spojit názvy s obrázky.
- 3) Pro starší děti rozdáme pracovní list (PL17), kde najdou anglické názvy zvířat z pohádky v osmi směrech (hledají ve třech směrech).

Řešení: FOX, RABBIT, MOUSE, FROG, BEAR, BOAR, WOLF

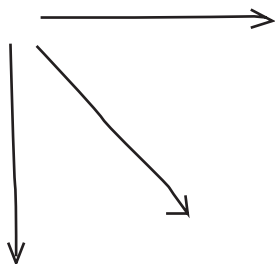

B	F	O	X	L	S	D	R
O	H	T	Z	Y	B	M	A
A	W	B	E	A	R	A	B
R	G	O	P	C	M	U	B
F	V	I	L	O	O	R	I
S	R	A	L	F	U	S	T
P	U	O	M	P	S	C	N
A	D	M	G	R	E	L	F

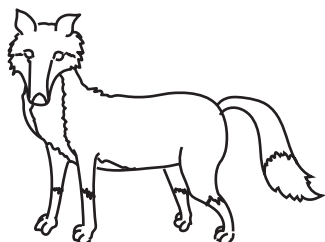

Najdi anglické názvy zvířat v osmisměrce a zakroužkuj je. Hledej ve třech směrech.

B	F	O	X	L	S	D	R
O	H	T	Z	Y	B	M	A
A	W	B	E	A	R	A	B
R	G	O	P	C	M	U	B
F	V	I	L	O	O	R	I
S	R	A	L	F	U	S	T
P	U	O	M	P	S	C	N
A	D	M	G	R	E	L	F

FOX

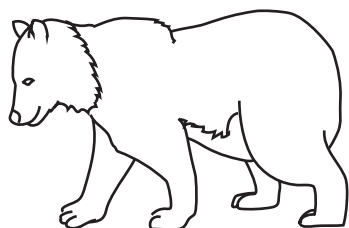
RABBIT

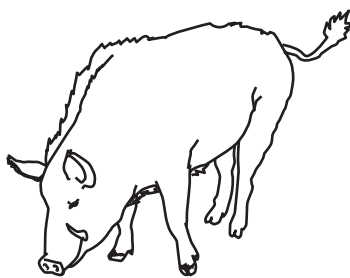
FROG

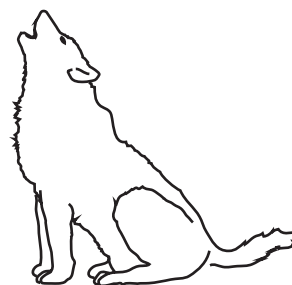
MOUSE

BEAR

BOAR

WOLF

METODICKÉ LISTY – HUDEBNÍ VÝCHOVA

Mezioborové vztahy:	Český jazyk a literatura, Další cizí jazyk, Tělesná výchova
Výukové metody a strategie:	výklad, řízená diskuse, kladení otázek, rozhovor, poslech, práce s videem, skupinová aktivita, tanec
Časová dotace:	2 vyučovací hodiny
Vzdělávací cíle:	seznámení se s ukrajinskou hymnou, lidovou hudební tradicí a nástroji, seznámení se s ukrajinským tancem hopak, rytmické cítění
Pomůcky:	počítač s funkčním zvukem nebo interaktivní tabule

Postup:

1) Zeptáme se dětí, jestli vědí, co to je **lidová píseň** (autor je neznámý, tato hudba se samovolně časem dotváří a mění) a jestli znají nějakou českou lidovou písničku. Potom dětem pustíme hudební ukázkou ukrajinské lidové písně **Oj i v lesi kalina**. Ptáme se *Líbila se vám písnička? O čem myslíte, že se v ní zpívá?*

Pokud už žáci vyplňovali úkoly k předmětům Prvouka a Výtvarná výchova, budou znát lidovou písničku **Marusya**, věnovanou kalině – národnímu stromu Ukrajiny, a vánoční koledu **Ščedryk**. Další dětské lidové písničky si můžeme poslechnout **TADY**.

2) Dále pustíme ukázkou **ukrajinské hymny** **Šče ne vmerla Ukrajiny i slava, i voľa** (Ukrajina ještě nezemřela). Poté se jich zeptáme *Jak se vám ukrajinská hymna líbí? Jakou má tato skladba funkci, při jaké příležitosti se hraje?*

Originální text

Transkripce

Český překlad

Ще не вмерла України і
слава, і воля,
Ще нам, браття українці,
усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки,
як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у
своїй сторонці.

Šče ne vmerla Ukrajiny i slava,
i volja,
šče nam, braťja Ukrajinci,
usmichneťsja dolja.
Zhynuť naši vorižeňky, jak
rosa na sonci.
Zapanujem i my, braťja,
u svojij storonci.

Ještě nezemřela Ukrajiny sláva
ni svoboda,
ještě se na nás, bratři Ukrajinci,
osud usměje.
Zhynou nepřátelé naši jako
rosa na slunci.
Začneme i my, bratři, vládnout
v naší zemi.

Душу й тіло ми положим за
нашу свободу,
І покажем, що ми, браття,
козацького роду.

Dušu j tilo my položym
za našu svobodu,
i pokažem, ščo my, braťja,
kozackoho rodu.

Duši, tělo obětujeme za naši
svobodu,
ukážeme, že jsme, bratři,
kozáckého rodu.

3) Seznámíme děti s nejstaršími **hudebními nástroji Ukrajiny** a pustíme hudební ukázky.

Gusli je nejstarší ukrajinský strunný hudební nástroj, zařazuje se do skupiny drnkacích nástrojů.

Bandura je strunný drnkací hudební nástroj pocházející ze staré Ukrajiny. Připomíná vzdáleně kytaru, loutnu či balalajku. Drží se na koleně. Dodnes se na ni hraje v lidových souborech na Ukrajině. První zmínky o banduře jsou již z 6. století. Pro svou bohatou historii a dlouholetou tradici je bandura právem nazývána hlasem Ukrajiny.

Trembita je nejdelší hudební nástroj na světě. Jedná se o dechový nástroj ze dřeva, který je používán převážně horaly žijícími v Karpatech. Délka tohoto dechového nástroje běžně dosahuje okolo čtyř metrů, a dosah zvuku činí přes 50 km.

Tubus trembity je vyroben z dlouhého rovného kusu borovice nebo smrku (nejlépe takového, který byl zasažen bleskem). Zajímavé je, že nejdelší trembitu (8 m) vyrobil polský mistr Józef Chmiel žijící v České republice. Může se zdát, že je to téměř nemožné – udržet v ruce několikametrový nástroj a přitom na něj hrát. Ve skutečnosti třímetrová trembita neváží více než jeden a půl kilogramu.

Původně trembita nesloužila jen jako hudební nástroj, ale hlavně jako prostředek komunikace mezi pastevci ve vysokých karpatských horách. Dalo by se dokonce říct, že trembita byla prvním karpatským

ským mobilním telefonem. Velmi často pastevci odcházeli se stádem do vysokohorských údolí na celé léto a právě prostřednictvím trembity udržovali kontakt s lidmi ze své vesnice. Různé zvuky trembity oznamovaly taky obyvatelům vzdálených sousedních vesnic smrt, svatbu nebo varovaly před nebezpečím (nejčastěji před příchodem vlků).

V současné době se často vyskytuje v ukrajinských lidových orchestrech. V roce 2004 zahrála trembita na celosvětové soutěži Eurovision Song Contest během představení písně Wild Dances tehdejší ukrajinské vítězky Ruslany. Trembitu používá ve své hudbě také populární ukrajinská kapela ONU-KA. **Video ukázka vystoupení.**

O hudebních nástrojích si dále povídáme a ptáme se *Jaký nástroj se vám nejvíce líbil a proč? Jaké jiné hudební nástroje znáte?*

4) Ukrajinské taneční umění reprezentuje především **lidový tanec hopak**, jehož kořeny sahají do mužského bojového tance a bojové přípravy záporožských kozáků.

Kozák znamená svobodný voják. Kozácké hnutí bylo nejsilnější v 17. století za hejtmana Bohdana Chmelnického. Dodnes žijí na Ukrajině rody a rodiny se slavnou kozáckou minulostí a kozácká tradice je na Ukrajině stále živá. Kozák je pro Ukrajince symbolem udatnosti, boje za svobodu i svobody samotné.

Aby byl kozák dobrým vojákem, musí být ve vynikající fyzické kondici. Proto kozáci trénovali **bojové umění**, soutěžili mezi sebou, měřili síly, ukazovali svoje dovednosti. Hopak nemá pevnou strukturu kroků, často se při něm improvizuje. Velmi typické jsou pro něj vysoké skoky tanečníků s doširoka roztaženými nohama.

Na interaktivní tabuli pustíme ukázkou **tance** a ukrajinské **výukové video o hopaku**. Dále zkusíme jednotlivé kroky: dřepy, otočky, skoky do výšky, skoky s roznožkou, kotouly. Během cvičení pustíme **hudbu**.

Inspirace pohybů a cviků **ZDE** a **ZDE**.

METODICKÉ LISTY – TĚLESNÁ VÝCHOVA

Mezioborové vztahy:	Další cizí jazyk
Výukové metody a strategie:	pohybová hra, skupinová aktivita
Časová dotace:	1 vyučovací hodina
Vzdělávací cíle:	trenink týmové spolupráce a kooperace, seznámení se s ukrajinskou kuchyní, nácvik principu štafetového běhu
Pomůcky:	kartičky s obrázky ukrajinských pokrmů

Postup:

1) Zahrajeme si s dětmi pohybovou hru na téma **ukrajinská kuchyně**. Ukrajinská kuchyně je založená na místních plodinách, které si v některých případech lidé vypěstují i sami na zahrádkách. Jejím základem jsou tradiční venkovská jídla tvořená běžně dostupnými potravinami jako je obilí, brambory, hlávkové zelí či červená řepa. Mezi nejznámější jídla patří i u nás známá polévka **boršč** z masa, červené řepy a dalších druhů zeleniny. K polévce se často podávají pampušky, v oleji smažené bochánky potřené česnekem.

Jedním z nejběžnějších jídel jsou **varenyky** – těstovinové taštičky plněné sladkou nebo slanou náplní a servírované se zakysanou smetanou či osmaženou cibulkou nebo na sladko s cukrem. Dalším oblíbeným jídlem jsou **syrnyky** – placičky z tvarohového těsta, podobné českým lívancům, které se zdobí marmeládou a smetanou nebo jogurtem. Velmi populární na Ukrajině jsou také **holubci** – zelné závitky plněné pikantní směsí masa a rýže dušené v rajčatové omáčce a **pampušky** – v oleji smažené měkké kynuté bochánky, které jsou podobné koblihám. Konzumují se potřené česnekem, často se také přikusují k polévce. Sladké pampušky mohou být plněné ovocem či mákem a sypané cukrem. Ukrajinské bramboráky, na které se přidává zakysaná smetana, se nazývají **deruny**.

Tradičním nápojem je čaj, kompot ze sušeného ovoce – **uzvar** a **kvas** – fermentovaný sladkokyselý nápoj z kvasnic, cukru a chleba.

2) Rozdělíme děti na přiměřeně vyrovnaná družstva po 4 hráčích. Předem vytiskneme kartičky s obrázky ukrajinských pokrmů dle počtů skupin a rozstříhneme je na 4 části. Každé družstvo musí poskládat své puzzle tradičního ukrajinského pokrmu.

3) Každé družstvo nastoupí v zástupech na startovní čáru. Naproti každému družstvu jsou ve vzdálenosti 10 m od startu umístěny mety. Na znamení vedoucího vyběhne z každého družstva první hráč a určeným způsobem zdolá co nejrychleji úsek kolem své mety. Tam sebere jeden ústřížek obrázkové skládačky. Vráti se zpět. Vyběhne druhý se stejným úkolem. Ti, kteří již doběhnou, se pokoušejí poskládat obrázek. Dokončení obrázku oznámí družstvo zdvižením ruky. Trať je možno zpestřit různě volenými překážkami.

Tip: Pro **opakování informací o Ukrajině** je možné se podívat na film **7 zajímavých faktů o Ukrajině**, zejména na části 1. Administrativa (0:15) a 3. Tradice (3:57) nebo si poslechnout **pořad Rádio Junior** od Českého Rozhlasu.

POUŽITÉ ZDROJE

[CIT. 2023-10-10] DOSTUPNÉ POD LICENCÍ PUBLIC DOMAIN
A CREATIVE COMMONS Z:

- <https://inbaze.cz/publikace-a-metodicke-materialy/#bedynky>
- https://inbaze.cz/wp-content/uploads/2020/07/ukrajina_pohadka.pdf
- https://www.youtube.com/watch?v=y9_aQ6z_-n8
- <http://wizzyschool.com/language/alphabets%20of%20the%20world.php>
- <https://docernobyliu.cz/dalsi/soubory-ke-stazeni/Abeceda.pdf>
- <https://www.aktivnizak.cz/ke-stazeni-pracovni-listy-volne>
- https://naurok-test.nyc3.cdn.digitaloceanspaces.com/430157/images/976233_1586811944.jpg
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kyjev>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Doněcká_lidová_republika
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Luhanská_lidová_republika
- https://cdn.xsd.cz/resize/bd49c292fa3d3610a53ae6d53ed0b2e4_resize=820,.jpg?hash=efd4a-652504d6dc3018c63e40b427d6e
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Válka_na_východn%C3%AD_Ukrajině
- [https://cs.wikipedia.org/wiki/Ruská_invaze_na_Ukrajinu_\(2022\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Ruská_invaze_na_Ukrajinu_(2022))
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Dněpr>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Ukrajinská_vlajka
- <http://mtdata.ru/u16/photoBAFC/20139840215-0/original.jpg#20139840215>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Zubr_evropský
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Kočka_divoká
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Rys_ostrovid
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Tchoř_tmavý
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Ropucha_obecná
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Vychuchol_povolžský
- <https://www.youtube.com/watch?v=rgMkOGqaceM>
- https://www.youtube.com/watch?v=EV_vT0Vud5Q
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Kalina_obecná
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Tunel_lásky
- <https://www.pekneomalovanky.cz/abeceda/#>
- <http://www.chovzvirat.cz/zvire/2984-vychuchol-povolzsky/>
- <https://zoomagazin.cz/zivouci-fosilie-vychuchol-davny-pribuzny-krtku/>
- <https://www.babyoffice.cz/wp-content/uploads/2022/02/ukrajina-mapa-1.png>
- <https://www.sokujiciplaneta.cz/files/images/tunel-lasky-1.jpg>
- <https://mala.storinka.org/народні-традиції-на-великдень-свято-воскресіння-ісуса-христа.html>
- <https://pustunchik.ua/uploads/creation/e385181476c92e35b060fae358d3c53d.jpg>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Ukrajinská_kuchyně
- <https://www.mundo.cz/ukrajina/kuchyne>
- <https://recept-duhovka.ru/wp-content/uploads/2020/10/uzvar-iz-suhofruktov.jpg>
- <https://ochakovo.ru/wp-content/uploads/2020/02/0-900x500.jpg>

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – půl růstu ČR

- https://www.mundo.cz/sites/default/files/styles/full_size_img/public/images/ukrajinska-kuchyne/ukrajina-kuchyne-holubci.jpg?itok=wp8mH4XA
- https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/14/Ukrainian_potato_pancakes.jpg/1024_px-Ukrainian_potato_pancakes.jpg
- <https://i.pinimg.com/564x/80/11/16/8011161b06e048a97e54fa3bb9fc8214.jpg>
- <https://www.samotuzhky.com.ua/44216>
- https://www.youtube.com/watch?v=KGhnj4c_7lQ
- <https://www.youtube.com/watch?v=84ny3ZuM0Ks>
- <https://www.youtube.com/watch?v=xQ4fl4oWWQU>
- <https://pmg.ua/uploads/longrid/2019-01/TWFydGluaW91a19QYXNrYS5KUeC=230.JPG>
- https://www.receptyprimanapadu.cz/wp-content/uploads/2020/03/shutterstock_264331070.jpg
- <https://i.pinimg.com/564x/22/2d/cb/222dcb88b30ed65057fa2bc5aecd58a9.jpg>
- <https://rodnavira.cz/nase-cinnost/obrazy/kupadelne-svatky/>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Ukrajinský_vinok
- https://ic.pics.livejournal.com/ladna_kobieta/20702521/120066/120066_original.jpg
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Vyšyvanka>
- <https://ethnobocho.ru/wp-content/uploads/2016/04/Вышивка-в-разных-регионах.jpg>
- https://www.youtube.com/watch?v=GtC-XHvdZnQ & list=PL1PP_OaYvIQVFh2w44tvLc-82-iwUkQYPq & index=11
- <https://www.youtube.com/watch?v=pKc1QE-cH4M>
- <https://www.youtube.com/watch?v=E12Gu1QKwZA>
- <https://www.youtube.com/watch?v=-hmE02eRU2c>
- <https://www.youtube.com/watch?v=Q3VYB0ahwNA>
- <https://www.youtube.com/watch?v=shRaMExlWqs>
- <https://www.youtube.com/watch?v=Pn6YWq0FOPs>
- <https://www.youtube.com/watch?v=i2wcT9ki4FI>
- https://www.youtube.com/watch?v=p6J4tyAB_5o
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Gusli>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Bandura>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Trembita>
- https://www.youtube.com/watch?v=TM5QYZ3OfQw & list=RDTM5QYZ3OfQw & start_radio=1 & t=59 s
- <https://www.youtube.com/watch?v=kxTAgH6WlbQ & list=PLmMdc5EtRgSgzRIIdOn6yvSu4co-Ky6Ofqt & index=7>
- <https://www.youtube.com/watch?v=jM4PHNO4IhU>
- https://www.youtube.com/watch?v=3MCXipWB_yo
- <https://www.youtube.com/watch?v=Enm9t-o5jG4>
- <https://www.youtube.com/watch?v=YWwRJ3ndIDI>
- <https://junior.rozhlas.cz/kde-lezi-ukrajina-jak-je-velka-a-co-znamenaji-pruhy-na-jeji-vlajce-8694873>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Hoverla>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Sněžka>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Mount_Everest
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Mont_Blanc
- <https://docplayer.cz/1684965-Od-zrna-ke-chlebu-inovace-projektu.html>

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – půl růstu ČR

